

PŘÍRUČKA PRO ZAČLEŇOVÁNÍ ŽÁKŮ S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM

Příručka obsahuje pravidla pro začleňování žáků s odlišným mateřským jazykem do vzdělávání na FZŠ Brdičkova a je určena nejen pedagogům, ale také rodičům a jejich dětem. Příručka vznikla v rámci projektu 51_FZŠ Brdičkova v roce 2022.

Příručka vznikla za podpory Evropských strukturálních a investičních fondů - Operační program Praha – pól růstu ČR v rámci projektu 51_FZŠ Brdičkova registrační číslo CZ.07.4.68/0.0/0.0/19_068/0001461.

Příručka je určena pro potřeby FZŠ Brdičkova a je jejím vlastnictvím.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

**PŘÍRUČKA PRO ZAČLEŇOVÁNÍ ŽÁKŮ S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM
JAZYKEM
VE FZŠ BRDIČKOVA**

2022

PŘÍRUČKA PRO ZAČLEŇOVÁNÍ ŽÁKŮ S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM VE FZŠ BRDIČKOVA PRAHA 13

OBSAH:

1. ÚVOD.....	4
2. OBECNÉ INFORMACE.....	6
3. ČÁST PRO RODIČE.....	9
4. ČÁST PRO DĚTI.....	17
5. ČÁST PRO UČITELE.....	24
6. DODATEK.....	33
7. SCHÉMATA, ROZCESTNÍKY.....	34
8. SEZNAM ZKRATEK.....	41
9. UŽITEČNÉ ODKAZY.....	42
10. PŘÍLOHY - Komunikační kartičky	44

I. ÚVOD

Vážení čtenáři, rodiče, děti a učitelé,

pravděpodobně se zajímáte o problematiku vzdělávání dětí s odlišným mateřským jazykem, a proto jste začali číst tyto řádky. Stejně jako na jiných školách, také na té naší není toto téma nové a s problematikou začleňování a vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem se setkáváme již několik let. Žijeme v době, kdy se celý svět globalizuje, lidé z různých důvodů migrují, mění svůj životní prostor. Tím se samozřejmě zvyšuje počet dětí, které se spolu se svými rodiči dostávají do České republiky, do jejího kulturního prostředí a chodí zde do školy. Školy musí na tuto novou situaci reagovat a musí se potřebám svých žáků přizpůsobit. Proto se i naše škola snaží vytvářet vhodné podmínky pro začleňování a podporu dětí s odlišným mateřským jazykem a nabízet jim tak lepší možnosti pro jejich vzdělávání.

Každé z těchto dětí je výjimečné, má svůj životní příběh, různou životní cestu. Stejně tak jsou i jejich potřeby k zapojení do nového prostředí různé. Zdaleka ne všechny děti, které mají odlišný mateřský jazyk, však potřebují výraznou pomoc se začleněním a podporu při vzdělávání. Proto se v naší škole snažíme posuzovat potřeby dětí individuálně, aby byla podpora efektivní a aby umožnila dětem se plnohodnotně zapojit do výuky. Jsme přitom vázáni legislativou a právními předpisy. V září 2021 vstoupil v platnost nový systém jazykové přípravy pro žáky s cizí státní příslušností a podle §20 Školského zákona mají tito žáci nárok na bezplatnou jazykovou přípravu.

V posledních několika letech se změnil přístup i možnosti škol, jak s dětmi s odlišným mateřským jazykem pracovat, jak je podporovat a jak jim pomáhat při začlenění do většinové společnosti. Děti, které nepoužívají češtinu jako mateřštinu, je mnoho skupin. Mohou to být děti imigrantů, kteří čerstvě začali žít v ČR, ale i děti, jejichž rodiny sice v ČR žijí déle, ale doma češtinu nepoužívají, nebo děti vyskytující se na území ČR s rodiči jen dočasně... Ať už je status těchto rodin a dětí jakýkoliv, mají společnou jednu charakteristiku, a tou je odlišný mateřský jazyk (OMJ) a s těmi se v naší škole setkáváme. Pro naši školu je označení dítě - cizinec zavádějící, protože nepostihuje hlavní charakteristiku dětí, tedy OMJ. Ve své podstatě totiž nejde o to, jaký status žáci mají, ale jakým způsobem se s nimi bude ve škole komunikovat a pracovat, jaký způsob podpory jim škola může poskytnout, jak je budeme ve škole vzdělávat. Nový systém jazykové přípravy bohužel upřednostňuje pouze tu skupinu žáků, kteří mají cizí státní příslušnost a do školy v ČR nastoupili v uplynulých 12 měsících.

Odlišnost mateřského jazyka od vyučovacího jazyka, a proto také potřeba se vyučovací jazyk naučit, je klíčová. Děti s OMJ mají jiný komunikační jazyk, než je čeština. Často strávily část svého života v jiné zemi, nebo se narodily v ČR, ale rodičům jiné národnosti než české. Jazyk, kterým mluví doma, není čeština. Někdy mohou doma používat více jazyků, čeština však není ten hlavní. Situaci dítěte mohou ovlivňovat další faktory, jako je odlišná kultura, priority a postoje odlišné od české společnosti.

Zapojení do většinové společnosti může být pro děti s OMJ velmi těžké, mohou zažívat mnoho rozporuplných pocitů a emocí, často ani nerozumí tomu, proč v ČR žijí. V těchto nových podmínkách je úloha školy, v níž děti tráví dennodenně velké množství času,

zásadní. Empatický a individuální přístup pedagogů pomáhá dítěti překonávat komplikace spojené s novou životní situací nebo se situacemi, které na ně v jazykově odlišném prostředí čekají. Je pochopitelné, že zde nehraje roli jen jiný komunikační jazyk, ale velkou roli bezpochyby má také odlišné sociokulturní prostředí, ze kterého dítě pochází a ze kterého rodina do ČR přišla.

Protože se na naší škole stále častěji setkáváme s žáky s OMJ, snažíme se vytvořit vhodné podmínky k jejich začlenění do většinové společnosti, snažíme se vytvořit vhodné podmínky k jejich vzdělávání. Proto také vznikla tato příručka. Klademe si za cíl jejím prostřednictvím poskytnout potřebné informace dětem s OMJ a jejich rodičům, jež souvisejí se začleňováním dětí do prostředí naší školy, do komunity svých vrstevníků a zodpovědět hlavní otázky týkající se vzdělávání v naší škole a v ČR. Příručka má zároveň sloužit také pedagogům naší školy, kteří jsou v kontaktu s žáky s OMJ, učí je a jsou jejich průvodci či partneři právě při začleňování do naší společnosti.

Příručka je rozčleněna do čtyř samostatných částí, které jsou také graficky odlišeny. První část má obecný charakter a obsahuje informace o vzdělávacím systému v ČR a jeho legislativním rámci. Další tři části jsou pak obsahově cíleny na jinou skupinu čtenářů – děti, rodiče, učitele. Formou otázek a odpovědí se mohou děti s OMJ, jejich rodiče a učitelé dozvědět podstatné informace ohledně začleňování žáků s OMJ do školního prostředí FZŠ Brdičkova. Součástí příručky jsou také rozcestníky - přehledná schémata, např. struktura pedagogického sboru a řízení školy, instituce pracující s migranty, systém podpory žáků s OMJ apod. V příručce naleznete také odkazy, které pro vás mohou být užitečné, slovníček méně známých slov či pojmů a seznam použitých zkratk s jejich vysvětlením. Součástí grafické úpravy příručky jsou kresby žáků naší školy. Zároveň je potřeba zmínit, že se také žáci naší školy podíleli na její grafické úpravě.

Příručka má v budoucnu sloužit naší škole jako manuál při začleňování žáků s OMJ, tzn. od přijetí žáka až po ukončení jeho základní školní docházky na naší škole. Vzhledem k tomu, že se postupně upravuje legislativní rámec práce s žáky s OMJ v ČR a dochází k úpravám formou vyhlášek a předpisů, je možné, že budeme muset v budoucnu příručku podle potřeby upravit či některé její části rozšířit. S přispěním našich žáků budeme rádi příručku také doplňovat o jejich zvěsti a zkušenosti. Proto vnímáme tento manuál jako „živý“ dokument, který bude mít v budoucnu potenciál se rozvíjet a plnit tak aktuálně svoji funkci i v dalších letech.

II. OBECNÉ INFORMACE

1. Systém vzdělávání v Česku má tři stupně – primární, sekundární a terciární. Primární a sekundární vzdělávání zajišťují základní školy (ZŠ), sekundární střední školy (SŠ) a terciární pak školy vysoké (VŠ), vyšší odborné (VOŠ) a konzervatoře. Od jednoho roku života může dítě navštěvovat jesle, od tří do šesti let může navštěvovat mateřskou školu (MŠ), přičemž poslední rok docházky do mateřské školy před nástupem do školy základní je povinný. Na základní školu žáci docházejí od šesti do patnácti let, tedy devět ročníků povinné školní docházky. Po ukončení povinné školní docházky mohou žáci pokračovat ve studiu na středních školách a po absolvování maturity ještě na škole vysoké či vyšší odborné. Vzdělávání v ČR řídí Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Pravidla vzdělávání upravuje Školský zákon a Zákon o vysokých školách. Vzdělávací systém je bezplatný, ale v ČR existují také soukromé školy a tam se platí školné. Povinná školní docházka trvá celkem deset let (1 rok v MŠ a 9 v ZŠ), stát však podporuje vzdělávání studentů až do 26 let. Vyučovacím jazykem je v ČR čeština.

2. Organizace výuky je v MŠ, ZŠ, SŠ a VOŠ stejný. Školní rok začíná 1. září a končí 31. srpna následujícího kalendářního roku. Školní rok je rozdělený na dvě pololetí: září – leden a únor – červen (včetně). Žáci navštěvují školu v pracovních dnech (pondělí – pátek). Hlavní letní prázdniny jsou vždy dva měsíce, v červenci a v srpnu. Pak mají žáci ještě prázdniny na podzim (2 dny), o Vánocích (max. 14 dnů), v pololetí (1 den), na jaře (1 týden) a o Velikonocích (3 dny). Vysoké školy mají organizaci výuky odlišnou.

3. Obsah vzdělávání stanoví Národní program vzdělávání ČR (Bílá kniha), v návaznosti na tento program Rámcový vzdělávací program (RVP) a každá škola má svůj Školní vzdělávací program (ŠVP). Do běžné školy mohou být v rámci inkluze začleněni také žáci se speciálními vzdělávacími potřebami a jejich vzdělávací potřeby jsou upraveny samostatnou vyhláškou.

4. Hodnocení žáků je průběžné, v pololetí a na konci školního roku dostávají žáci vysvědčení, přičemž vysvědčení na konci školního roku je rozhodující pro postup do dalšího ročníku. K hodnocení žáků je nejčastěji používána klasifikační stupnice 1 - 5, jednička je nejlepší hodnocení a pětka nejhorší. Některé školy hodnotí své žáky na vysvědčení slovně, je možné také hodnocení kombinovat.

5. Podmínky vzdělávání v ČR stanovuje MŠMT Školským zákonem (www.msmt.cz) a jeho vyhláškami. Paragraf 20 (§20) upravuje vzdělávání žáků – cizinců. Podle této vyhlášky **všichni cizinci, pokud pobývají na území České republiky, mají přístup k základnímu vzdělávání za stejných podmínek** jako občané ČR bez ohledu na to, z jaké země pocházejí, a to i v případech, kdy není prokázána legálnost jejich pobytu na území ČR. Stejně tak mají cizinci přístup ke školnímu stravování a k zájmovému vzdělávání poskytovanému školou, do které chodí. Při přijímání žáků s odlišným mateřským jazykem není v kompetenci základních škol posuzovat oprávněnost jejich pobytu na našem území a v souladu s principy **rovného přístupu ke vzdělávání** nesmí klást přijetí žáka žádné další podmínky (jako např. znalost českého jazyka, předchozí vzdělání apod.). Od 1. 9. 2021 vstoupila v platnost novela této vyhlášky, která nově upravuje podmínky vzdělávání žáků s OMJ a určuje nový systém jazykové přípravy pro žáky s cizí státní příslušností podle §20 Školského zákona.

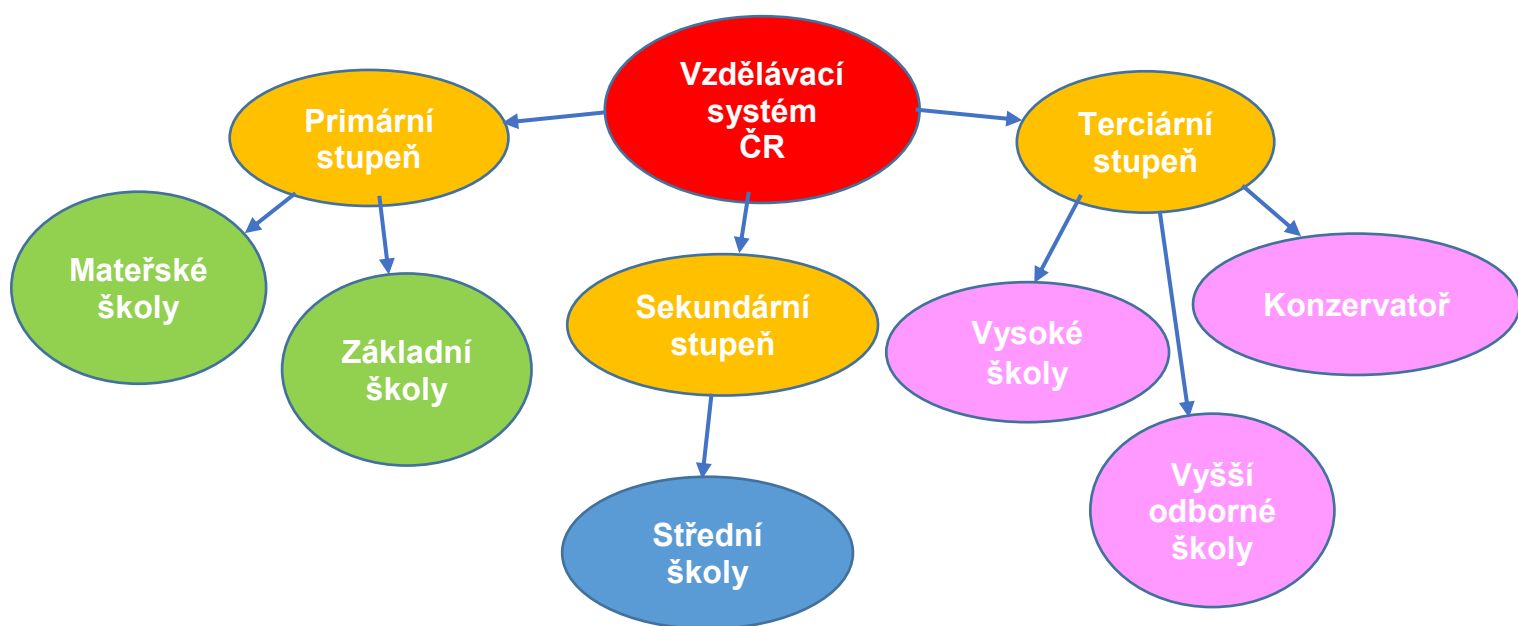
6. Povinná školní docházka se vztahuje na všechny cizince ve věku od 6 do 17 let, kteří mají oprávnění k pobytu na území ČR a pobývají zde déle než 90 dnů. Je tedy povinností rodičů tyto děti zapsat do školy. Nicméně, jak vyplývá z výše uvedeného, škola je povinna cizince přijmout bez ohledu na legálnost a délku jejich pobytu v ČR a jejich jazykovou vybavenost.

7. Vzdělávání žáků – cizinců upravuje také Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, řadí žáky – cizince mezi žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, konkrétně pak mezi žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu odlišných kulturních a životních podmínek. Podle úrovně jazykové znalosti vyučovacího jazyka pak patří žák do 2. stupně podpurných opatření, to znamená, že jeho znalost vyučovacího jazyka je hodnocena jako nedostatečná, anebo do 3. stupně podpurných opatření, což znamená, že jeho znalost vyučovacího jazyka je nulová.

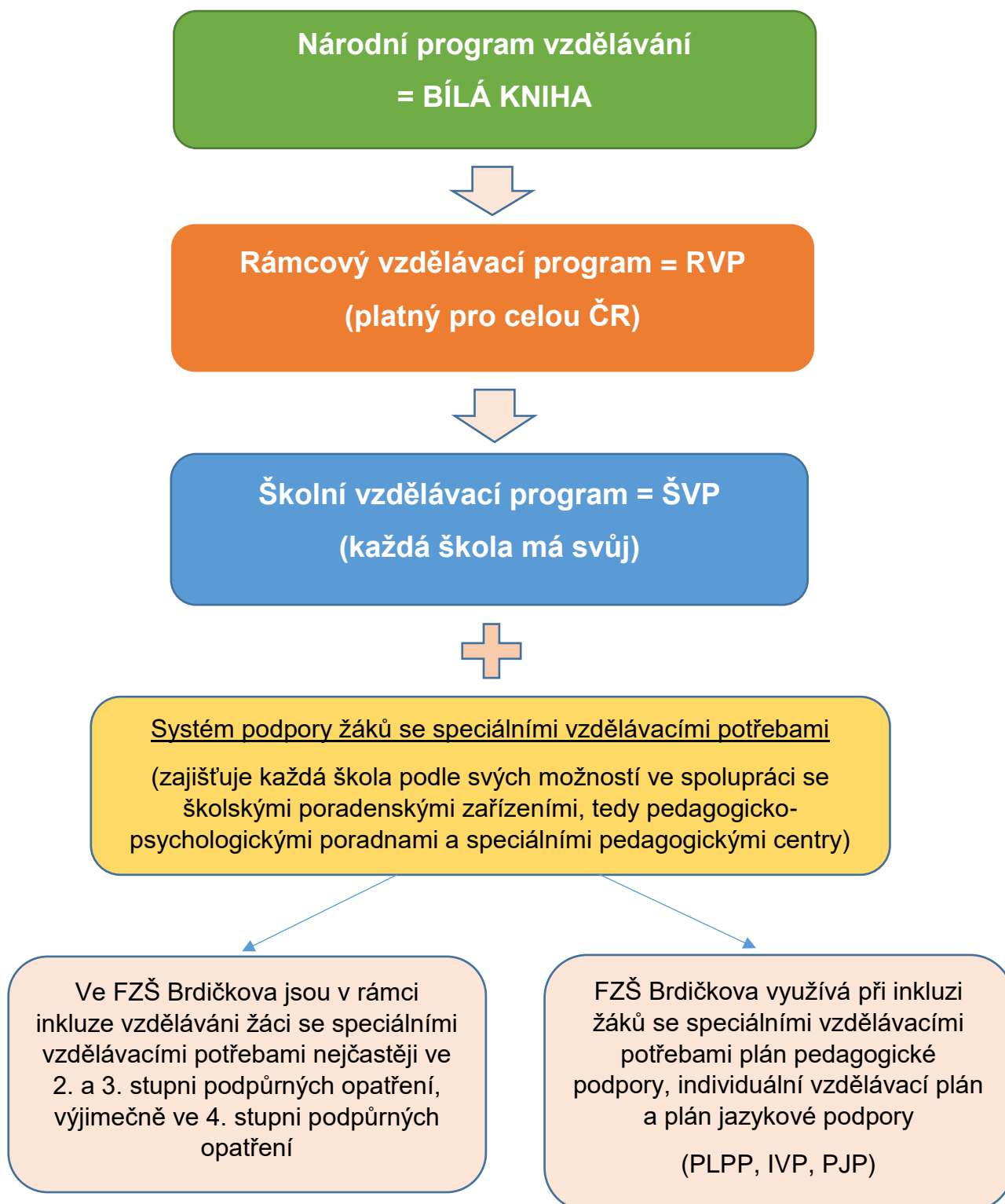
8. Žák je přijat do školy ke vzdělávání podle spádovosti bydliště, přičemž platí stejné podmínky jako pro občany ČR. Pokud nemá škola naplněnou kapacitu tříd, stačí doložit nájemní smlouvu v dané lokalitě. V případě nepřijetí žáka z kapacitních důvodů musí škola neprodleně vydat písemné rozhodnutí a rodiče informovat o dalším postupu, stejně jako v případě ostatních dětí.

9. Při vzdělávání žáků s OMJ může škola vycházet z Plánu jazykové podpory, který vyhotoví podle potřeby koordinátor začleňování žáka s OMJ ve spolupráci s třídním učitelem/učiteli odborných předmětů, případně Plánu pedagogické podpory, ve kterém nastavuje způsob podpory žákovi. Pokud je to doporučeno pedagogicko-psychologickou poradnou, může být žák vzděláván podle Individuálního vzdělávacího plánu. Obsah tohoto plánu včetně míry podpurných opatření určuje vydávající poradna po dohodě se školou.

STRUKTURA VZDĚLÁVACÍHO SYSTÉMU ČESKÉ REPUBLIKY

OBSAH VZDĚLÁVÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICE URČUJE:

III. ČÁST PRO RODIČE

Vážení rodiče!

Rozhodli jste se žít v České republice a vzdělávat vaše dítě v českém školském systému. Protože potřebujete informace, které se týkají školní docházky a začlenění vašeho dítěte do českého prostředí a do naší školy, čtete tyto řádky. Tato část příručky má za úkol Vám poskytnout informace, které Vám mohou pomoci při zahájení docházky do školy Vašeho dítěte. Základní struktura školního systému je popsána v předcházející kapitole. Nyní se tedy zaměříme na informace, které se týkají konkrétně FZŠ Brdičkova.

Jak se oficiálně jmenuje naše škola a kdo ji zřizuje?

Běžně se používá k označení naší školy název Základní škola Brdičkova, nicméně oficiální a přesný název je Fakultní základní škola při Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy, Praha 13, Brdičkova 1878 (FZŠ při PedF UK Praha 13, Brdičkova 1878). Zřizovatelem naší školy je Městská část Praha 13, jsme tedy škola státní.

Za jakých podmínek jsou přijímány děti do naší školy?

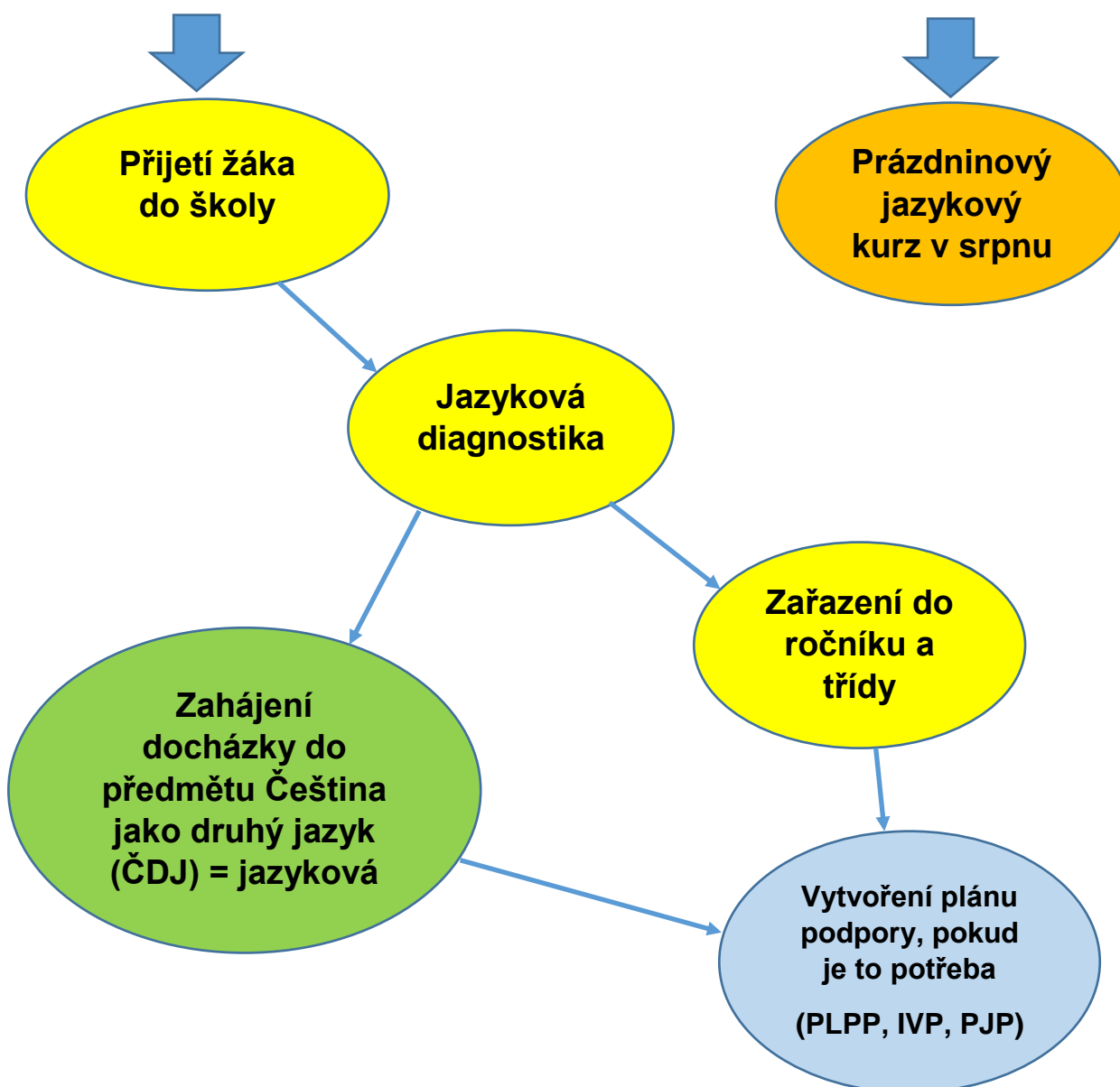
Aby se vaše dítě stalo žákem naší školy, musíte splňovat několik podmínek. Nejdůležitější je místo trvalého bydliště dítěte, ke kterému naše škola spádově patří. Tuto informaci vám poskytne Úřad MČ Praha 13. Další podmínkou přijetí je místo v ročníku a ve třídě, kde by se mělo vaše dítě vzdělávat. Některé třídy máme hodně plné, anebo se v nich vzdělávají žáci, kteří mají speciální vzdělávací potřeby. Zařazení dalšího žáka je pak z mnoha důvodů nevhodné nejen pro žáka nově přichozícího, ale také pro celou stávající třídu. Některé třídy mají také specializaci, ať jazykovou nebo sportovní, a v tom případě nemusí být tato třída pro vaše dítě vhodná. Situaci posoudí vedení školy a rozhodnutí o přijetí či nepřijetí žáka je v kompetenci ředitelky školy. Jiná situace je v případě zápisu dítěte do prvního ročníku. Škola v tu chvíli postupuje podle platné legislativy Ministerstva školství a pokynů Úřadu MČ Praha 13 při zápisu do prvního ročníku. Také zde je však na prvním místě kritérium spádovosti trvalého bydliště dítěte. Naše škola vždy v předstihu umisťuje na své webové stránky podmínky pro přijetí při zápisu do prvního ročníku, a je proto dobré seznámit se včas s těmito kritérii.

Jak bude probíhat vřazení dítěte do školy?

Pokud je dítě po formálních procedurách přijato ke vzdělávání do naší školy, přichází čas na posouzení jeho jazykové úrovně češtiny. To má v naší škole na starosti koordinátor pro začleňování žáků s odlišným mateřským jazykem. Při posouzení jazykových dovedností dítěte postupuje podle doporučení Ministerstva školství a Národního pedagogického institutu ČR, využívá k tomu vhodné diagnostické postupy, metody a materiály. Nicméně rozhodnutí, do jakého ročníku a třídy bude dítě zařazeno, je provedeno pečlivým zvážením i dalších okolností týkajících se nejen dítěte, ale také potenciální třídy. Koordinátor vše pochopitelně konzultuje s vedením školy a také se školním poradenským pracovištěm. Rozhodující slovo má ředitelka školy. Na základě tohoto rozhodnutí začne dítě docházet na vyučování do určené třídy.

SYSTEM PODPORY ŽÁKŮ S OMJ VE FZŠ BRDIČKOVA OD 1. 9. 2021

Jak máme komunikovat se školou?

Základem úspěšného začlenění dítěte do školního prostředí je minimálně na začátku školní docházky vašeho dítěte intenzivnější komunikace s učiteli, kteří jsou v kontaktu s dítětem a učí ho. Zvláště v adaptačním období, které je pro každé dítě různě dlouhé, je komunikace mezi rodičem a školou důležitá. Základním komunikačním prostředkem mezi rodičem a učitelem je Žakovská knížka nebo Notýsek. ŽK a Notýsek dostávají žáci na začátku školního roku a obsahují základní informace o škole, školní řád a kontakty. Učitelé jejich prostřednictvím informují rodiče o důležitých okolnostech školní docházky dítěte včetně klasifikace za školní práci. To, že rodiče berou

uvedené informace na vědomí, je potřeba vždy potvrdit podpisem. Oba dokumenty mají úřední charakter, a proto je třeba s nimi podle toho zacházet. ŽK nebo Notýsek nesmí dítě ztratit a musí je nosit každý den do školy! Třídní učitel poskytuje rodičům svých žáků kontakty podle svojí preference a po dohodě s nimi. Nejčastěji je to email, někteří učitelé komunikují i po telefonu. Zahájení docházky vašeho dítěte do školy se nejspíš neobejde bez opakované osobní návštěvy, zvláště pokud jsou vaše jazykové dovednosti v češtině nedostatečné. Každé dítě má také zřízený účet ve školním programu Bakaláři, přístup přes heslo získá rodič od ředitelky školy. Přes tento program rodiče získávají od učitele důležité informace, u starších dětí jsou zde informováni o prospěchu i dalších okolnostech jejich školní docházky. Individuální komunikaci s třídním učitelem je dobré domluvit osobně při návštěvě školy. Ve škole jsou také každý školní rok pravidelné třídní schůzky a konzultace, jejich termíny jsou uvedeny na webových stránkách školy v sekci Organizace školního roku nebo Třídní schůzky a konzultace.

Jak probíhá vyučování ve škole?

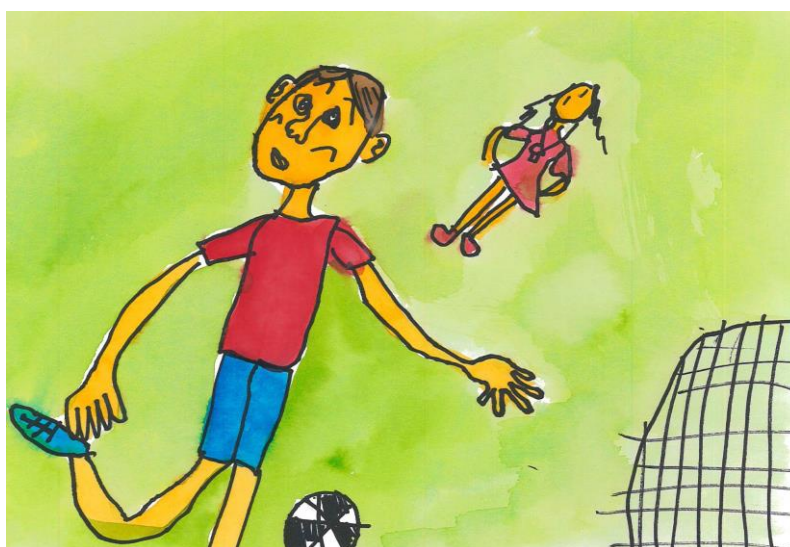
Děti chodí do školy od pondělí do pátku a každý den se učí podle pravidelného rozvrhu. Některé vyučovací předměty se od sebe na prvním a druhém stupni liší, některé jsou stejné. Rozvrhy všech tříd jsou uvedeny na webových stránkách školy v sekci Rozvrhy. Pokud je dítě zařazeno do předmětu ČDj, je jeho rozvrh podle počtu hodin tohoto předmětu individuálně upraven. V kapitole určené pro děti je toto téma popsáno podrobněji.

Jaké učebnice a sešity máme dítěti koupit?

Třídní učitel zajišťuje svým žákům učebnice a pracovní sešity na příslušný školní rok, potřebné informace se dozvědí rodiče od učitele včas na třídní schůzce, včetně seznamu dalších pomůcek. Pokud žák nastoupí do školy v průběhu školního roku, záleží na dohodě mezi školou a rodičem, co bude dítě ve škole aktuálně potřebovat a jak to zajistí.

Co máme udělat, když dítě nemůže do školy?

Tato situace může nastat například, pokud je vaše dítě nemocné. Povinností rodičů je absenci ve škole neprodleně ohlásit třídnímu učiteli a do Žákovské knížky či Notýsku napsat omluvenku. Stejně musíte postupovat v případě, že plánujete například návštěvu u lékaře. Je potřeba o tom předem informovat učitele a absenci pochopitelně omluvit také do Žákovské knížky nebo Notýsku. Pokud potřebujete ze závažných důvodů dítě uvolnit na delší dobu z výuky, musíte o to zažádat ředitelku školy, která rozhodne o uvolnění dítěte po dohodě s třídním učitelem. Neomluvené absence se sčítají a mohou vést ke kázeňským opatřením, jako je důtka třídního učitele, ředitelská důtka a v krajním případě i snížená známka z chování. Škola je povinná při opakovaných neomluvených absencích tuto skutečnost hlásit Odboru sociální péče a ochrany dětí.

Jak se bude dítě vzdělávat v české škole, když nerozumí a nemluví česky?

Učitelé i vedení naší školy si dobře uvědomují, že nově příchozí žák bez znalosti češtiny se nemůže začít běžně učit s ostatními spolužáky. Takový žák potřebuje nejdříve získat alespoň základy komunikace v českém jazyce, aby se mohl v novém prostředí zorientovat a byla zajištěna jeho základní jazyková úroveň češtiny. Podle nového systému jazykové přípravy podle §20 ŠZ je žák zařazen do hodin češtiny jako druhého jazyka (ČDj). Intenzita jazykové přípravy je nastavena v rozsahu maximálně 100 - 200 hodin po dobu 10 měsíců podle jazykové úrovně žáka a probíhá v rámci běžné výuky. Rozsah podpory (počet hodin týdně) je určen orientačním jazykovým testem. Jazyková příprava je organizována ve skupinách v počtu maximálně 10 žáků. V ojedinělých případech může naše škola využít ještě možnost zařazení dítěte do 3 měsíčního jazykového kurzu na ZŠ Trávníčkova nebo ZŠ Bronzová. Naše škola má s těmito kurzy velmi dobrou zkušenost a žák je do kurzu umístěn, pokud je v něm místo a pokud s tím jeho rodiče souhlasí. Po dobu 3 měsíců dítě dochází do tohoto kurzu do jiné školy, kde se intenzivně učí pouze český jazyk. Vyučování je v dopoledních hodinách, pak dítě odchází domů. Škola, kde dítě absolvuje jazykový kurz, mu může po dohodě s rodiči zajistit také stravování v tamní jídelně a docházku do školní družiny (v případě, že si rodiče nemohou po obědě dítě odvést domů). Po absolvování jazykového kurzu se dítě vrací do naší školy a je začleněno do určené třídy.

Pochopitelně pokračuje v rozvíjení svých jazykových schopností (individuálně nebo ve skupině) v rámci další jazykové přípravy. Postupným získáváním schopnosti porozumění a mluvení v češtině se má možnost více zapojovat do běžné výuky. Učitelé k žákovi přistupují individuálně a s vyšší tolerancí také hodnotí jeho znalosti. V pololetí a na konci školního roku je žák hodnocen na vysvědčení známkou, v některých předmětech to však není prakticky kvůli jazykové bariéře možné, a proto jsou jeho dovednosti hodnoceny slovně. K tomu, aby se žák dostal na dostatečnou jazykovou úroveň, bude potřeba mnoho jeho úsilí a vytrvalosti, ale také samozřejmě čas, který mu na to naše škola poskytne.

Co znamená předmět čeština jako druhý jazyk?

Každý člověk se podle své příslušnosti k určitému národu učí mluvit v jazyce, kterému říkáme mateřština, mateřský jazyk. Žák, který nastoupí do naší školy a jeho mateřštinou není čeština, umí pravděpodobně více či méně dobře komunikovat ve svém mateřském jazyce, to je jeho „první“ komunikační i učební jazyk. Ten však není v ČR zároveň jazykem vzdělávacím. Proto se o češtině mluví jako o jeho „druhém“ jazyku, který si bude osvojovat a bude se jím ve škole učit. Předmět, ve kterém si dítě bude český jazyk osvojovat, se proto jmenuje Čeština jako druhý jazyk. Obsah tohoto předmětu není stejný jako v běžném vyučovacím předmětu Český jazyk. V něm se totiž již předpokládá znalost češtiny jako mateřštiny a na tuto znalost vlastně navazuje.

Co je to Plán jazykové podpory, Plán pedagogické podpory a Individuální vzdělávací plán?

Vyučovacím jazykem je v ČR čeština. Žák s odlišným mateřským jazykem (OMJ), který češtinu dostatečně neovládá, si ji potřebuje postupně osvojit až do takové úrovně, která ho nebude limitovat nejen při běžné komunikaci, ale hlavně při vzdělávání. Potřebuje se proto naučit používat akademický jazyk tak, aby mohl maximálně využít svůj potenciál při zvládnutí požadavků vzdělávání na ZŠ, pak i na střední škole, případně i na škole vysoké. Učitel, který bude Vaše dítě ČDj vyučovat, po dohodě nejen s vyučujícími, ale i s rodiči, vypracuje Plán jazykové podpory (PJP), aby příprava byla efektivní a systematicky rozvíjela žákovy jazykové schopnosti. V PJP budou stanovené cíle výuky a způsob jejich naplňování v hodinách. V současné době jsou v běžných školách vzdělávání žáci, kteří se potýkají s různými potížemi. Pokud takový žák potřebuje při vyučování vyšší míru pomoci a podpory, aby požadavky výuky zvládal, připravuje pro něj třídní učitel Plán pedagogické podpory. Ten zohledňuje žákovy potíže a nastavuje pro něho podmínky při učení, které mu ho pomáhají zvládat. Pokud však tato forma žákovi nepomáhá, z nějakých důvodů rozsah pomoci nestačí či pomoc není účinná, je žák doporučen do péče Pedagogicko-psychologické poradny. Ta pak může škole doporučit rozsáhlejší změny ve vzdělávání, jež jsou součástí Individuálního vzdělávacího plánu (IVP). Tato opatření mají širší rozsah v podpoře žáka, např. v úpravě vzdělávacího obsahu některých předmětů. Při

nastavování podpůrných opatření (PO) žáka spolupracuje třídní učitel s koordinátorem začleňování žáků s OMJ a se školním poradenským pracovištěm. Vychází přitom z pozorování žáka při výuce, jeho školních výsledků i dalších podstatných okolností, které jsou pro každé dítě individuální. Pokud je to třeba, spolupracují se Školským poradenským zařízením (ŠPZ) a vychází z Doporučení ke vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami.

Co když se mému dítěti nebude ve škole dařit?

Změna životního prostředí a potřeba se vyrovnat s novými životními situacemi s sebou přináší zvýšené nároky na psychické i fyzické schopnosti dítěte. To s sebou může pochopitelně přinášet mnohé komplikace. Očekáváme, že se dítě brzy a bez potíží začlení do nové školy, bude bez potíží zvládat požadavky výuky a bude dělat pokroky při učení českému jazyku. Je však možné, že se u vašeho dítěte začnou objevovat různé druhy potíží. Bude například zvýšeně unavené, nebude se mu dařit učit, bude bez motivace nebo se mu nepodaří najít v nové škole kamaráda, bude se cítit vykořeněné apod. Podobných situací se může objevit velice mnoho, mohou mít různou intenzitu, ale i charakter. V takových situacích je potřeba o potížích komunikovat s třídním učitelem dítěte.

Ten ve spolupráci s koordinátorem začleňování žáků s OMJ a se školním poradenským zařízením zmapuje situaci dítěte, pokusí se zjistit příčiny jeho možného selhávání a vytvoří pro dítě podmínky, za kterých se jeho situace bude moci zlepšit. Škola disponuje školním psychologem a speciálním pedagogem, jejichž péče může být pro dítě užitečná. Při řešení potíží dítěte však bude potřeba také vaší vydatné pomoci. Rodina a rodiče jsou pro děti jistota a je potřeba, aby se k řešení potíží dítěte stavěli aktivně. Nedaří-li se škole situaci žáka vlastními postupy a možnostmi zlepšit, mohou se rodiče obrátit o pomoc na spolupracující Školské poradenské zařízení (ŠPZ), kterým je pro naši školu Pedagogicko-psychologická poradna pro Prahu 5. V kompetenci této PPP je diagnostika potíží dítěte a návrh opatření, která mohou spočívat například v doporučení většího rozsahu hodin jazykové přípravy či úprav v konkrétních předmětech. Na základě tohoto Doporučení ke vzdělávání může poradna také škole zajistit potřebné financování navýšené péče o žáka.

Jaká jsou pravidla chování dětí ve škole?

Školní řád upravuje pravidla chování ve škole a je ve zkrácené verzi uveden v Žakovské knížce a Notýsku. Plné znění školního řádu je uvedeno na webu školy v sekci Dokumenty.

Jak jsou děti ve škole hodnoceny?

Naše škola používá k hodnocení znalostí a dovedností svých žáků známky. Nejlepší známkou je jednička a nejhorší je pětka. Žáci, kteří dostatečně neovládají češtinu, jsou hodnoceni s tolerancí. Na vysvědčení v pololetí a na konci školního roku mohou být

Žáci v některých předmětech hodnoceni slovně, pokud se učitelé domnívají, že známka dostatečně nevystihuje žákovy dovednosti či jeho pokroky. Pokud žák dochází do hodin ČDJ, jsou jeho výsledky při osvojování češtiny součástí hodnocení předmětu český jazyk.

Je ve škole zajištěné pro děti stravování?

Všichni žáci naší školy se mohou stravovat ve školní jídelně, která jim zajišťuje obědy. Podmínkou je jejich zaplacení na účet školní jídelny. Informace k platbám a pravidlům stravování zjistí rodiče na webových stránkách naší školy v sekci Jídelna. Mohou se také domluvit osobně na konzultaci přímo s paní vedoucí jídelny. Pokud má žák nějaký zdravotní problém, kvůli kterému nemůže jíst běžně podávané jídlo, musí se rodiče s vedoucí jídelny domluvit, jak budou situaci řešit. Ve škole ještě dostávají děti mléčné výrobky a čerstvé ovoce nebo zeleninu v rámci projektu financovaným EU.

Pár slov na závěr kapitoly

Do českých škol přichází stále více žáků cizinců, žáků s odlišným mateřským jazykem nebo s nedostatečnou znalostí češtiny. A zvyšuje se počet těchto dětí i v naší škole. Učitelé přistupují k žákům s OMJ individuálně, vycházejí jim v rámci možností našeho vzdělávacího systému maximálně vstříc. Pro žáky s nedostatečnou znalostí českého jazyka zajišťujeme individuální a skupinovou výuku češtiny jako druhého jazyka, během letních prázdnin Letní jazykový kurz. Spolupracujeme také s PPP a snažíme se dětem vytvořit vhodné podmínky nejen pro jejich začlenění mezi vrstevníky, ale také pro vzdělávání. Jako rodiče máte zásadní roli při podpoře svých dětí, při zajištění jejich potřeb, při nastavení domácího prostředí, které dětem umožní integraci. Podporujte

rozvíjení porozumění českému jazyku například sledováním českých pohádek v televizi, poslechem příběhů v českém rádiu či na internetu, kupujte dětem české knížky a podporujte rozvoj češtiny také docházkou do zájmových mimoškolních kroužků, kde mají děti příležitost komunikovat se svými vrstevníky v jiném prostředí. Je-li to ve vašich možnostech, zajistěte dětem domácí doučování českého jazyka s rodilým mluvčím, který si bude s dítětem pravidelně povídat a rozvíjet jeho vyjadřovací schopnosti. Přitom byste jako rodiče měli jít dětem příkladem. Měli byste se také učit český jazyk, postupně se v něm zdokonalovat a snažit se zapojit mezi česky mluvící většinu. Zároveň je však také jen na vás, abyste u dětí nezapomněli rozvíjet jejich mateřštinu. Vždyť mateřský jazyk je to, co člověka spojuje se zemí původu, s kořeny. Bylo by velkou chybou, kdyby vaše děti o tato pouta přišly.

Rozhodně doporučujeme využít možnosti osobních konzultací s naším koordinátorem pro začleňování žáku s OMJ (konzultační hodiny a kontakt jsou na webových stránkách školy). Pro komunikačně náročné situace můžeme zajistit (po domluvě) také tlumočníka.

IV. ČÁST PRO DĚTI

Na začátek...

Čteš tyto řádky nebo ti text nejspíš někdo překládá. Patrně jsi před nedávnem přijel/přijela s rodiči do České republiky, anebo v Čechách nějaký čas žiješ. Pravděpodobně ale není tvoje znalost českého jazyka dostatečná, možná že vůbec žádná. Tobě je určený následující text, aby ti pomohl se lépe zorientovat v novém prostředí a ve škole, do které tě rodiče přihlásili.

Jak se jmenuje tvoje nová škola a kde se nachází?

Jméno školy, kam začneš nebo jsi už začal/začala chodit, se jmenuje Fakultní základní škola při Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy Praha 13, Brdičkova 1878. Protože je tento název moc dlouhý, používáme jednodušší označení FZŠ Brdičkova. Škola se

nachází přímo nad obchodním centrem Lužiny a není možné ji přehlédnout. Před školou je velké prostranství, kde se děti schází před začátkem vyučování anebo i po něm.

Jak to v nové škole chodí?

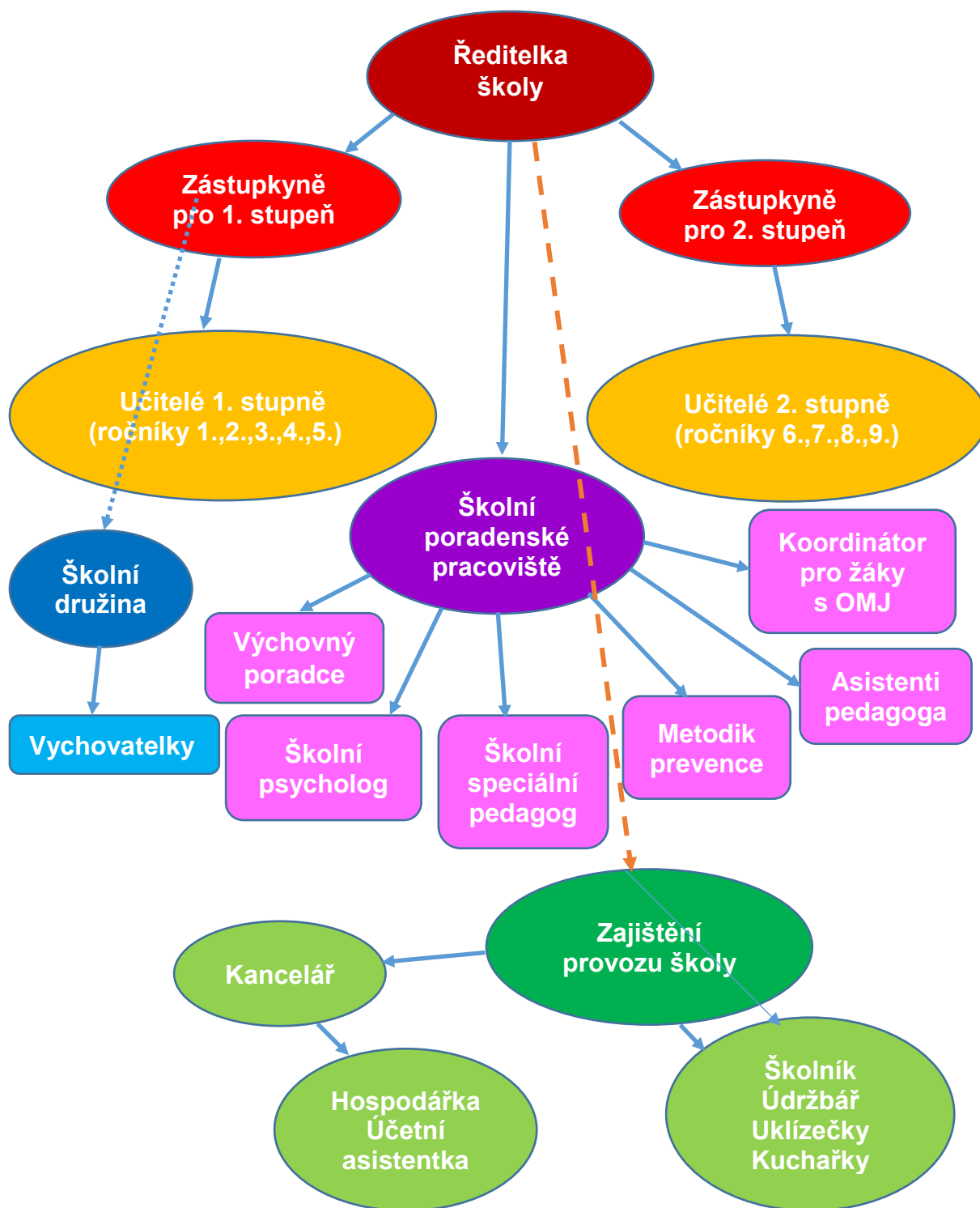
Vyučování se řídí podle rozvrhu a každá třída ve škole má svůj. Ve škole jsou žáci rozdělení do tříd podle ročníků, v české škole je to 1. – 5. ročník (první stupeň) a 6. – 9. ročník (druhý stupeň). Začátek vyučování je v 8 hodin, to znamená, že je potřeba do školy přijít dříve. Každý potřebuje svůj čas na převléknutí v šatně, uložení věcí do skříňky a přípravu na výuku v lavici ve třídě. V naší škole trvá vyučovací hodina 45 minut a její začátek a konec ohlašuje zvonění, které připomíná písničku. Pak je přestávka, kromě velké přestávky na svačinu, která trvá 20 minut, jsou ostatní přestávky 10 minut. Během přestávky je potřeba se připravit na další výuku, podle potřeby si dojít na WC, které je vždy poblíž třídy, a o velké přestávce se také nasvačit. Pití je v naší škole dovolené i při vyučování. Z toho tedy vyplývá, že žáci nosí do školy svačinu a pití. Hladoví a žízniví žáci se nemohou dobře soustředit na učení, proto je svačina a dodržování pitného režimu velmi důležité. Když skončí výuka, chodí žáci společně do školní jídelny na oběd. Menší děti jdou po obědě většinou do družiny nebo domů, starší žáci mohou mít ještě odpolední vyučování. To ale není každý den. Pro starší děti je ve škole knihovna. Tam se mohou připravovat na vyučování, psát domácí úkoly a využívat případně také počítač. Některé děti zde čekají na odpolední vyučování. Děti ze školy si zde také mohou půjčovat knížky. V knihovně je vždy paní asistentka, která má chod knihovny na starosti a dětem může pomoci, když ji potřebují třeba při psaní domácího úkolu.

Jaké dospělé můžu ve škole potkat?

Ve škole budeš potkávat nejčastěji učitele, těch ve škole pracuje nejvíce, a pak také asistenty pedagoga, které možná poznáš i osobně. Nejdůležitější ve škole je ale paní ředitelka a její zástupkyně pro první a druhý ročník, ty školu řídí. Pak tu pracují ještě další lidé, se kterými se můžeš potkat, například pan školník, který se stará, aby ve

škole všechno fungovalo, a v jídelně paní kuchařky, které pro nás vaří obědy. Každopádně, kdykoliv potkáš někoho dospělého ve škole, je slušností ho pozdravit, i když ho zrovna neznáš. Při komunikaci s dospělými se používá oficiální oslovení – tedy „paní ředitelko“, „paní zástupkyně“, „pane školníku“ a podobně.

V následujícím schématu jsou uvedeni všichni důležití lidé, kteří pracují v naší škole.

Jak to bude první den, kdy přijdu do školy?

Do školy tě doprovodí rodiče. Až přijdeš poprvé do školy, přijde si pro tebe tvoje paní třídní učitelka nebo třídní učitel a odvede tě do třídy. Představí tě tvým novým spolužákům a určí místo, kde budeš ve třídě sedět. Nejspíš ti vybere místo vedle nějakého šikovného kluka nebo holky. Všichni budou nejspíš zvědaví, odkud jsi, jak se jmenuješ a další věci. Tebe bude asi zajímat to samé u nich, až se trochu rozkoukáš. Na to budete mít čas i jindy, paní učitelka nebo pan učitel na to budou myslet a určitě si o tom budete společně povídat. První den se budeš potřebovat rozkoukat. Naše škola je veliká, a proto bude potřeba, aby ti někdo zpočátku pomohl se v ní vyznat. To domluví ve třídě paní učitelka nebo pan učitel a s pomocí spolužáků se určitě neztratíš. Dostaneš také orientační plánec školy, rozvrh výuky a komunikační kartičky kvůli domluvě.

A jak to bude další dny?

Dokud se nenaučíš cestu do školy, tak tě budou nejspíš rodiče doprovázet i další dny. Ráno vždycky půjdeš nejdříve do šatny, tam si odložíš svrchní oblečení, přezuješ se a půjdeš do své třídy nebo podle rozvrhu do učebny, kde má tvoje třída výuku. Rozvrh dostaneš od paní učitelky nebo pana učitele. Rozvrhy tříd jsou uvedené na webových stránkách školy. Ty ho ale můžeš mít upravený, kvůli jazykové přípravě češtiny. Abys rozvrhu porozuměl, podívej se teď na následující obrázky.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
	8,00	8,55	10,00	10,55	11,50	12,45	13,40	14,35	15,30
	8,45	9,40	10,45	11,40	12,35	13,30	14,25	15,20	16,15
Pondělí									
Úterý									
Středa									
Čtvrtek									
Pátek									

Vlevo ve sloupci jsou uvedené dny v týdnu, kdy se chodí do školy, nahoře v řadě vyučovací hodiny, kdy hodina začíná a kdy končí. Na dalším obrázku je znázorněný vzorový rozvrh hodin. V každém rozvrhu je pomocí zkratky uveden název vyučovacího předmětu, učebna, kde se předmět vyučuje a zkratka jména vyučujícího. Když tam není název učebny, znamená to, že se učíte ve své kmenové třídě. Na prvním stupni mají žáci některé jiné vyučovací předměty, než žáci na druhém stupni, ale většinou jsou zkratky pro všechny ročníky stejné. Postupně se jim naučíš rozumět.

	0 7:05 - 7:50	1 8:00 - 8:45	2 8:55 - 9:40	3 10:00 - 10:45	4 10:55 - 11:40	5 11:50 - 12:35	6 12:45 - 13:30	7 13:40 - 14:25	8 14:35 - 15:20
po		Čj Ro	Ma Ro	Vl Ro	Čj Ro	Pvýc Vv			
út		Ma Ro	Tv Ro	Čj Ro	INF Jo	Aj Nv Aj DI			
st		Čj Ro	Ma Ro	Aj Nv Aj DI	Přv Ro	Vv Vv	NSz Kd		
čt		Tv Ro	Tv Ro	Ma Ro	Hv Kd	Čj Ro	Aj Nv Aj DI		
pá		Čj Ro	Přv Ro	Ma Ro	Čj Ro				

Na obrázku vidíš rozvrh třídy 4. C. Všimni si, že na hodiny angličtiny se žáci rozdělují do dvou skupin. To se na druhém stupni děje i v jiných předmětech. Učitelé v dělených hodinách pracují s menším množstvím žáků a to jim umožňuje s žáky pracovat individuálně. Žáci tak mají lepší podmínky si učivo lépe osvojovat. Anebo je to organizačně nutné, na druhém stupni by se například v předmětu pracovní výchova celá třída nevešla do dílny.

V následující tabulce je přehled zkratk předmětů, které se vyučují na prvním i druhém stupni.

Ma Matematika	Čj Český jazyk	Aj Anglický jazyk
Tv Tělesná výchova	Vv Výtvarná výchova	Hv Hudební výchova
Pvýc Pracovní výchova	Přv Přírodověda	VI Vlastivěda
Dv Dramatická výchova	Př Přírodopis	Ze Zeměpis
INF Informatika	NSz Nepovinný sborový zpěv	NAj Nepovinný Aj

Nj Německý jazyk	Rj Ruský jazyk	Fj Francouzský jazyk
Pu Prvouka	Fy Fyzika	Dě Dějepis
Ppr Pohybová průprava	VkO Výchova k občanství	Ch Chemie
NPSa Nepovinná sportovní Aktivita	Vvte Volitelná výpočetní Technika	VkZ Výchova ke zdraví
Vsp Volitelná sportovní příprava	Vpm Volitelná praktika z MA	ČDJ Čeština jako druhý jazyk

Budu chodit na nějaký jiný předmět než moji spolužáci ve třídě?

Ano, skutečně je velmi pravděpodobné, že budeš zařazený/zařazená do předmětu, který se jmenuje čeština jako druhý jazyk (ČDJ). Je to proto, aby ses začal učit komunikovat v češtině anebo sis svoje dovednosti v českém jazyce zdokonaloval. Tento předmět je určený pro žáky s odlišným mateřským jazykem (OMJ), to znamená, že doma mluvíte jinou mateřštinou, než je čeština. Český jazyk tě bude učit paní učitelka, která se na jazykovou přípravu žáků s OMJ specializuje. Kdy budeš na ČDJ chodit se dozvíš po tom, co si s tebou paní učitelka popovídá a zadá ti orientační jazykový test. Potřebuje totiž zjistit, jak na tom s češtinou jsi. Podle toho také určí, kolik hodin týdně budeš předmět potřebovat a vytvoří Ti na něj v rozvrhu čas po dohodě s třídní učitelkou nebo učitelem. Ve vyučovací skupině se budeš setkávat s různými žáky, kteří na tom ale budou s češtinou hodně podobně. Kde se předmět ČDj vyučuje, ti samozřejmě ukáže paní učitelka a brzy tam trefíš sám/sama.

Jak jsou děti ve škole hodnocené?

V České republice používáme ve školách nejčastěji hodnocení známkami. Děti dostávají za svoje znalosti a dovednosti známky průběžně během celého školního roku a to od jedničky do pětky, přičemž jednička je nejlepší ohodnocení. Učitelé také hodnotí svoje žáky dvakrát do roka na vysvědčení. Za první pololetí je to 30. 1. a za druhé pololetí 30. 6. U některých dětí se paní učitelka nebo pan učitel mohou domluvit s rodiči a žák dostane místo známky z nějakého předmětu na vysvědčení slovní hodnocení. Často je to potřeba u dětí, které neumí dobře česky a jejich školní výsledky tak mohou učitelé lépe popsat. Když by měl žák na vysvědčení v některém předmětu pětku, znamená to, že v tomto předmětu neprospěl a musí udělat opravnou zkoušku. Když je těchto předmětů více, musí si celý ročník zopakovat, aby mohl pokračovat ve vzdělávání ve vyšším ročníku. Předmět ČDJ se na vysvědčení nepíše, ale hodnocení tvých pokroků v jazykové přípravě bude zahrnuto do předmětu český jazyk a ten na vysvědčení je.

Mají děti v Čechách prázdniny?

V České republice vždy vyhláší prázdniny Ministerstvo školství a určí dny, kdy děti do školy nechodí a mají volno. Hlavní prázdniny jsou v létě, v červenci a v srpnu. Jarní prázdniny nejsou vždy ve stejnou dobu, nejčastěji v únoru nebo v březnu a trvají týden. Na podzim ještě máme prázdniny podzimní a bývají 2 dny, pak vánoční prázdniny (jejich délka trvání se mění) a v pololetí je to 1 den prázdnin pololetních. Když vyjde státní svátek na pracovní den, děti do školy nejdou. Také ještě může určit den volna paní ředitelka, tomu říkáme ředitelské volno.

Jak to chodí ve školní jídelně?

Do jídelny chodí žáci nejčastěji společně se svojí třídou. V jídelně si mohou sednout na místo, které si sami vyberou. Každý den je k obědu polévka a hlavní jídlo. Žáci si mohou dopředu vybrat podle své chuti hlavní jídlo, na výběr bývají 2 - 3. Pití může každý vypít, kolik potřebuje. Vybrané jídlo si žák označí v objednávacím počítači přímo v jídelně čipem anebo doma s rodiči přes přihlášení do objednávacího systému jídelny. To domluví rodiče s paní vedoucí kuchyně. Když někdo

zapomene čip, musí to říct v kanceláři jídelny paní vedoucí. Ta mu dá papírový lísteček s číslem oběda a paní kuchařka mu pak oběd vydá. Když je někdo nemocný, musí mu rodiče obědy odhlásit a škola mu peníze za obědy vrátí. V jídelně se snažíme všichni chovat tiše a dodržujeme základní pravidla slušného stolování. Před jídelnou jsou umyvadla, ve kterých by si každý žák měl před jídlem umýt ruce, a kvůli covidu máme v jídelně ještě dezinfekční přístroje. Každý si při příchodu do jídelny musí ruce vydezinfikovat. V jídelně je vždy dozorující učitel a ten dohlíží na pořádek a chování žáků. Když se stane v jídelně nehoda, musí to žák říct doзору nebo paní kuchařce a společně nepořádek uklidí.

Co je to školní družina?

Školní družina je místo, kam mohou chodit děti po vyučování a je určena žákům od prvního do třetího ročníku. Každá třída má svoji paní vychovatelku. V družině si děti hrají a zabaví se, než si pro ně přijdou rodiče. Když je pěkné počasí, tak se chodí ven na hřiště nebo na vycházky. Do družiny přihlašují svoje děti rodiče a s paní vedoucí družiny se musí domluvit, kdy si tě budou vyzvedávat. Ve škole máme systém vyzvedávání dětí s použitím čipu.

Mohu ve škole chodit do nějakého kroužku?

Každý rok ve škole fungují různé kroužky. Na začátku školního roku je ve škole Burza kroužků, kde si mohou děti vybrat, kam by chtěly chodit, a rodiče je mohou hned přihlásit. Kdyby chtěl někdo začít chodit do kroužku v průběhu školního roku, pak je potřeba se domluvit přímo s vedoucími konkrétního kroužku. Seznam kroužků je vždy uveden na webových stránkách školy. Anebo je dobré se zeptat spolužáků ve třídě, do kterého kroužku chodí, co tam dělají a podle toho se rozhodnout. Zároveň se tam se spolužáky můžeš kamarádit i mimo školní program.

Na závěr...

Je prima, pokud se ve škole seznámíš se svými vrstevníky a najdeš si brzy kamarády. Když se budeš snažit s kamarády mluvit česky a nebude to vždy úplně dobře, tak to určitě nebude vadit. Důležité je s dětmi trávit společně čas, zapojit se mezi ně nejen během doby ve škole, ale také odpoledne, nejlépe při nějakém sportu nebo na kroužku. Snaž se být otevřený a neboj se na spolužáky obracet, když budeš potřebovat poradit nebo něčemu dobře neporozumíš. Všichni kolem tebe vědí, že to máš hodně těžké, protože neumíš dobře naši řeč, musíš si zvyknout na nové prostředí a je pro tebe úplně všechno nové. Ve škole ti budou pomáhat také učitelé. Když budeš aktivní, určitě se ti podaří zapojit se dobře do nového kolektivu, naučíš se rozumět češtině a bude se ti také dařit v dalších předmětech. Přejeme ti hodně úspěchů!

V. ČÁST PRO UČITELE

Hlavním cílem této příručky je popsat, jakým způsobem přistupuje FZŠ Brdičkova k začleňování žáků s odlišným mateřským jazykem do našeho školního prostředí, jaké žákům vytváří podmínky ke vzdělávání a jak je v tomto procesu podporuje. Tato část příručky je věnována pedagogům naší školy, kteří jsou s dětmi s OMJ v kontaktu, provázejí je a vzdělávají.

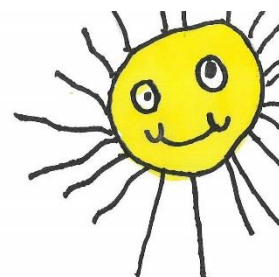
Současná legislativa (Školský zákon, § 20) používá pro skupinu dětí, které přicházejí do našich škol z jiného státu nebo kultury, označení žáci cizinci a upravuje jejich přístup ke vzdělání. Tento všeobecně používaný pojem žák cizinec však v prostředí naší školy vnímáme v mnoha případech jako zavádějící. Z definice totiž vyplývá, že žák cizinec je dítě cizích státních příslušníků, v naší kultuře je dítě vnímáno jako cizí. V praxi není tato situace vždycky jednoznačná. Proto vnímáme jako vhodnější termín žák s odlišným mateřským jazykem. Lépe totiž vystihuje potřeby těchto dětí a vlastně nás přímo vede ke smyslu práce s nimi. Dětem chceme ve škole vytvořit vstřícné prostředí, chceme, aby se cítilo přijímané a vítané. Nazývat tyto děti jako cizince je v rozporu s přijetím dítěte a jeho inkluzí do výuky i kolektivu.

Kdo je žák s OMJ?

Je to žák, který přichází z jiné kultury a s odlišným mateřským jazykem od jazyka českého, jeho komunikační jazyk není čeština. Do naší školy přichází s potřebou vzdělávání, a proto si potřebuje vyučovací jazyk dostatečně osvojit, aby mohl plnit požadavky dané vzdělávacím programem.

Jak se žáci s OMJ učí češtinu?

Žáci s odlišným mateřským jazykem se pro úspěšné zvládnutí výuky v české škole i pro bezproblémové zapojení do chodu školy pochopitelně potřebují naučit česky. Přestože proces učení se druhému jazyku může být podobný, jako když se učili svůj první jazyk, existují mnohé odlišnosti. Například při učení se novému jazyku mají už žáci s OMJ osvojený lingvistický systém, strukturu a pravidla mateřského jazyka. Navíc se nový jazyk začínají učit ve vyšším věku, než se přirozeně učili jazyk mateřský. Proto i výukové strategie budou jiné. Běžný názor, že v čím nižším věku se člověk učí, tím lépe a rychleji se druhý jazyk naučí, nemusí být nutně pravdivý. Vnímání zvukové stránky jazyka v dětství může dětem přinést výbornou výslovnost a zdání plynulosti, ovšem starší studenti zase mají výhodu v tom, že jsou si více vědomi metalingvistických stránek jazyka, které jim umožní učit se rychleji

a především systematictější. U mladších dětí jde vývoj dvojjazyčnosti ruku v ruce s celkovým rozvojem a poznáváním světa. Pro starší, kteří již mají rozsáhlejší vědomosti, znamená učení se novému jazyku hlavně osvojování si nových pojmenování pro již známé objekty, myšlenky a koncepty. Žáci a jejich styly učení se v průběhu života mění. Šestileté dítě má úplně jiný způsob učení se druhému jazyku než patnáctileté. Pro žáky s OMJ je při prohlubování druhého jazyka zásadní znalost jazyka mateřského. To, jak moc jim znalost prvního jazyka pomáhá, závisí na míře jejich řečových dovedností, věku a dalších faktorech. Mateřský jazyk většinou rozvíjíme velmi pozvolna a přirozeně (tento proces v podstatě nikdy nekončí), od pouhého poslechu a učení se porozumět až po první vyslovené hlásky, slabiky a slova. Poté následují slovní spojení a celé věty a nakonec rozvinutá řeč, na kterou teprve po pěti až šesti letech navazuje osvojování si psané podoby slov a až po několika dalších letech i cílená produkce vlastních „autorských“ textů. Na rozdíl od tohoto přirozeného procesu si musí nově příchozí žáci většinou téměř souběžně osvojovat mluvenou i psanou podobu jazyka, a kromě toho se od nich očekává, že se v tomto novém jazyce budou učit a budou i produkovat vlastní smysluplné a jazykově správně napsané texty. V čím vyšším věku do země přišli, tím složitější obsahy, texty a jazyk je čekají. Asi všichni tušíme, že je to na jednoho trochu moc... Proto je potřeba přistupovat k žákům s OMJ s výraznou empatií a podporou.

Co znamená jazyk komunikační, akademický a kognitivní?

Podle teorie ledovce Jima Cumminse (kanadský pedagog a badatel), který je nestorem problematiky získávání vícejazyčnosti, má jazykový systém každého z nás svůj vývoj, ve kterém na sebe působí a vzájemně se prolínají 3 jazykové struktury.

Vývoj základní interpersonální komunikační dovednosti se prolíná s kognitivními a akademickými oblastmi. Komunikativní jazyk (konverzační) se vyvíjí jako první

v běžných situacích komunikace s rodilými mluvčími, které probíhají v reálném kontextu. Kognitivní jazyk je jazyk, který se vyvíjí skrze zkoumání, rozebírání myšlenek a řešení problémů. Ke kognitivnímu rozvoji jazyka dochází při klasifikaci, analýze, tvorbě hypotéz a při generalizaci. Zároveň se postupně vytváří schopnost používat abstraktní jazyk. Akademický jazyk se vyznačuje používáním trpného rodu, kdy myšlenky a koncepty jsou činiteli, zapojováním slov s řeckými a latinskými kořeny, používáním metafor a personifikace, a co je nejdůležitější – používáním nominalizace abstraktních podstatných jmen tvořených například ze sloves nebo přídavných jmen).

Teorie ledovce nám na schématu ukazuje to zásadní, tedy že běžné komunikační schopnosti se nacházejí na povrchu ledovce, nad hladinou a lze si je relativně snadno osvojit. Naopak akademické a kognitivní dovednosti leží pod hladinou, nejsou tedy snadno pro jedince osvojitelné a ihned zjištělné. Schopnosti používat akademický a kognitivní jazyk jsou však pro vzdělávání klíčové.

Teorie ledovce
dle Cumminse

(Průvodce začleňováním žáků s OMJ 2019 META o.p.s.)

Kdy používáme běžný komunikační a kdy akademický jazyk?

Běžný komunikační jazyk používáme denně, ve všech prostředích, kde se nacházíme, slouží nám k základní interpersonální komunikaci mezi lidmi. Takže také ve škole. Běžně komunikujeme a hovoříme o přestávce, v šatně, na obědě, při organizačních domluvách, při skupinové práci, děti mezi dětmi, ale také děti s učiteli... apod. A pak používáme odborný jazyk, který souvisí se slovní zásobou jednotlivých vyučovacích předmětů. Mluvíme jím, když čteme z učebnice, provádíme zápisy do sešitů, při ověřování znalostí, učíme se jím třídit informace... apod. Každý z těchto jazyků má svá pravidla a specifika. Komunikační jazyk často vychází z kontextu dané situace, není tolik jazykově náročný, a proto je jeho ovládnutí snazší. **Všechny děti nejprve rozvíjí svůj komunikační jazyk (tedy konverzační schopnosti)**, ovšem osvojit si odborný jazyk, který žák potřebuje ke vzdělávání a školní úspěšnosti, trvá mnohem déle. Je zjištěno, že **děti s OMJ** (které se učí češtinu jako druhý jazyk) **mohou plynule konverzovat v češtině nejdříve po půl roce, častěji však až po dvou až třech letech**. Samozřejmě je zde patrný vliv podobnosti mateřského jazyka s češtinou, inteligence dítěte, kulturních zvyklostí rodiny apod. **Průměrně však těmto dětem trvá pět až sedm, a některým dokonce deset let, než své spolužáky doženou v odborném jazyce**. Získání schopnosti číst složitější texty, které obsahují (pro žáky s OMJ) neznámé kulturní souvislosti a používají odborný jazyk a které jsou zároveň důležité pro úspěšnost ve škole, trvá žákům s OMJ ještě mnohem déle. Je tedy potřeba mít na paměti tyto skutečnosti a s žáky pracovat s výraznou tolerancí a podporou.

Co mohou děti s OMJ prožívat, jak vnímají změnu kulturního prostředí a vstup do školy?

Životní situace dětí s OMJ jsou různé a podle toho také jejich reakce budou velmi odlišné. Každé dítě má jinou psychosomatickou výbavu, některé je odolné, jiné méně. Zásadní vliv má pochopitelně rodina, která by měla dítě na změny připravit. Navíc jiné kulturní podmínky mohou vytvářet překážky, které si neumíme ani představit.

Při vstupu do školy mohou děti zažívat velmi protichůdné pocity, i když se těší, zároveň se mohou i bát, co na ně čeká. V souvislosti s imigrací rodiny mohou zažít tzv. kulturní šok. Ten se projevuje např. zmateností, frustrací nebo i depresí, dítě se uzavře do sebe, je apatické nebo naopak agresivní vůči okolí nebo i sobě. Mnoho dětí zažívá pocity vykořenění, izolace a osamělosti, provází je pocit bezmoci a zranitelnost, protože ony si tuto situaci samy nepřály. Pokud je dítě vystaveno dlouhodobějšímu tlaku na asimilaci, může být vyčerpané a tuto situaci řeší odmítáním nových podmínek (přizpůsobit se, učit se nový jazyk). Akademické problémy a neúspěšnost mohou způsobit, že si dítě vytvoří negativní vztah ke škole, nenaváže přátelství.

Někdy děti spolu se svou rodinou zažívají také sociální propad. Při příjezdu do ČR nemají kde bydlet, často střídají bydliště, žijí v nepodnětném prostředí, protože na ně rodiče nemají čas kvůli pracovním povinnostem. Rodina musí cílit pozornost na zajištění základních životních potřeb, a ne na potřeby dítěte. Není výjimečné, pokud dojde k rozpadu rodiny, protože tato nová životní situace není pro nikoho snadná. Děti pak mohou přijít o některého člena rodiny nebo musí v rodině naopak přijmout nového partnera svého rodiče.

Frustraci mohou také děti zažívat kvůli selhávání ve škole. Ve své rodné zemi mohly být úspěšné a obdivované, mohly také vynikat v mimoškolních aktivitách, mohly uplatňovat svoje talenty přirozeně. Nyní se kvůli neznalosti češtiny mohou dostat až na úplný konec školní úspěšnosti mezi vrstevníky.

Co děti potřebují k úspěšnému začlenění do nového prostředí?

Pokud chceme, aby se děti s OMJ v naší škole cítily dobře, musíme jim k tomu vytvořit vhodné podmínky. Ty se týkají samozřejmě organizace vzdělávání, základního

školního vybavení apod., ale klíčové je **vytvoření vstřícné atmosféry**, aby se dítě cítilo vítané, v bezpečí a přijaté. Je potřeba mu pomoci s navázáním kontaktů mezi vrstevníky, podporovat vytváření vztahů a zapojení do různých aktivit. Dítě s OMJ potřebuje zažívat psychickou pohodu, jinak se totiž není možné učit. Musí mít také ve škole někoho, na koho se mohou kdykoliv obrátit a říci si o radu či pomoc.

Jak se dostane do naší školy nový žák s OMJ?

Situací, za kterých k nám do školy nastoupí nový žák s OMJ, je několik. Vstup žáka do naší školy může být avizovaný delší dobu dopředu, nebo může nastat pro školu nečekaně, tedy ihned po příjezdu rodiny do ČR. Jiná situace při zahájení školní docházky nastává u žáků, kteří nastupují do prvního ročníku a docházeli předtím do MŠ, u žáků, kteří do některé české školy již chodili, a nyní změnily místo bydliště a podle adresy patří spádově do naší školy. Žáci tak mohou zahájit docházku do naší školy řádně od začátku ročníku (tedy od 1. 9.) anebo v průběhu školního roku. Způsob posouzení zařazení žáka do příslušného ročníku a třídy bude probrán níže.

Jak je nastavena podpora žáků s OMJ podle novely vyhlášky §20 ŠZ?

Od 1. září 2021 nabyla účinnosti vyhláška MŠMT, jež upravuje pravidla pro začleňování žáků s cizí státní příslušností. Hlavní částí této vyhlášky, na kterou tak dlouho čekala veškerá pedagogická veřejnost, je nový systém jazykové přípravy. Podle §20 ŠZ je jazyková příprava pro děti s cizí státní příslušností povinná, a to již v rámci předškolního vzdělávání. Jazykovou přípravu poskytují žákům školy určené krajským úřadem. Jsou to školy, které mají podíl žáků s cizí státní příslušností vyšší než 5% z celkového počtu žáků školy. Naše škola, stejně jako většina škol na Praze 13, se tedy podle této vyhlášky musí postarat o jazykovou přípravu svých žáků. Krajský úřad, v našem případě MHMP, vytváří finanční podmínky pro její fungování. Nutno dodat, že původní předpoklady o rozsahu poskytované péče byly velmi rozdílné. Jak pracovníci ministerstva uvádějí, vzhledem k finanční náročnosti celého „projektu“ musel být vytvořen kompromis mezi potřebami žáků s OMJ a finančními možnostmi našeho státu.

Kdo má na jazykovou přípravu nárok? Jak bude jazyková příprava probíhat, v jakém rozsahu a po jak dlouhou dobu? Jak bude určován rozsah podpory žáků? Jak bude jazyková příprava organizována?

Jazyková příprava je určena pouze žákům s cizí státní příslušností, kteří nastoupili do školy v ČR v uplynulých 12 měsících. V tomto školním roce však bylo zohledněno uzavření škol kvůli koronavirové pandemii, a tak bylo rozpětí rozšířeno až na 24 měsíců. Jazyková příprava má probíhat v době běžné výuky, žáci jsou z příslušných předmětů automaticky uvolňováni. Výuka předmětu ČDJ (čeština jako druhý jazyk) je poskytována v rozsahu 100 – 200 hodin po dobu maximálně 10 měsíců. Rozsah podpory žáků, tedy kolik hodin ČDJ týdně bude žák mít, se určí orientačním jazykovým testem. Jazyková příprava je organizována po skupinách v počtu 2 – 10 žáků v první skupině, 1 – 10 žáků v dalších skupinách po naplnění předchozích. Finanční prostředky totiž dostává škola podle počtu skupin, ne podle počtu potřebných dětí. Skupiny mohou být doplněny i dalšími žáky, kteří nesplňují kritérium „cizí státní příslušnosti“ nebo „zahájení školní docházky v posledních 2 letech“, respektive jsou to žáci s OMJ a mají potřebu jazykové podpory. Žáci s OMJ totiž potřebují být i nadále intenzivně

podporování. Mají nárok na uzpůsobení metod, obsahu a cílů vzdělávání. Zásadní je také zaměřit se na podporu jejich adaptace. Souběžně s nárokem na bezplatnou jazykovou přípravu zůstává zachována podpora z § 16 Školského zákona, vyhlášky č. 27/2016 Sb. Tzn., že v některých případech je možné zajistit podporu pro žáka s OMJ (včetně financování) na základě Doporučení ke vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, které vydává Školské poradenské zařízení (PPP, SPC).

Jak škola postupuje v případě distanční výuky?

Distanční výuku ČDJ zajišťuje škola stejně jako výuku jiných předmětů pro všechny své žáky. Technické vybavení, které žáci pro jazykovou přípravu potřebují, těmto žákům zajistí škola.

Kdo může vyučovat češtinu jako druhý jazyk?

ČDJ může vyučovat každý pedagog s dosaženým vysokoškolským pedagogickým vzděláním, a to podle nově vzniklého kurikula ČDJ. V naší škole je výuka ČDJ součástí práce koordinátora pro začleňování žáků s OMJ.

Kdo má na starosti inkluzi žáka s OMJ?

Ve škole je určený pedagog, který má na starosti inkluzi žáků s OMJ, řekněme mu koordinátor vzdělávání a začleňování žáků s OMJ. Třídní učitel žáka spolu s tímto koordinátorem zajistí nejen „první kroky“ žáka ve škole, ale také spolupracují při zajištění podmínek ke vzdělávání žáka v dalších obdobích prakticky až do doby, kdy žák nevykazuje potřebu podpory. Koordinátor spolupracuje také s dalšími pedagogy, institucemi a samozřejmě také s rodinou žáka při jeho začleňování do naší školy a českého prostředí.

Jaká je úloha koordinátora pro vzdělávání žáků s OMJ?

Koordinátor spolu s pedagogy a vedením školy spolupracuje při začleňování žáka s OMJ. Pokud je to potřeba, zajistí pro žáka pobyt na intenzivním kurzu českého jazyka, který probíhá v rámci dopoledního vyučování. Cílem je co nejdříve naučit žáka základní komunikaci, aby se mohl začlenit do prostředí naší školy a mohl se zde začít vzdělávat. Koordinátor vytváří žákovi na základě zhodnocení jeho jazykové úrovně češtiny a vyhodnocením podstatných okolností pro vzdělávání žáka vhodné podmínky pro jeho vzdělávání. Podílí se na rozvíjení jeho komunikačního a akademického jazyka, rozvíjení mluvené a psané češtiny. Spolu s třídním učitelem žákovi pomáhá při navazování kontaktů s vrstevníky, správnému chování ve škole apod. Koordinátor ve spolupráci s pedagogy školy průběžně vyhodnocuje pokroky žáka s OMJ a podle toho upravuje jeho vzdělávací potřeby. K tomuto účelu připravují pedagogové pro žáka Plán jazykové podpory (PJP) a podle potřeby také Plán pedagogické podpory. Na základě Doporučení ke vzdělávání žáka se speciálními

vzdělávacími potřebami, které vydává ŠPZ (pedagogicko-psychologická poradna), participuje s třídním učitelem na vytvoření Individuálního vzdělávacího plánu. Aby se mohl žák dobře začlenit do nového prostředí a mohl se v něm cítit ukotvený, potřebuje výhledově zajistit nejen podmínky ke vzdělávání, ale postupem času a při zlepšování svých jazykových dovedností (komunikačních i akademických) potřebuje také postupně integrovat svůj původní i nový „svět“. Měl by totiž rozvíjet i svůj mateřský jazyk současně s jazykem vyučovacím. Koordinátor ve spolupráci s rodinou žáka proto podporuje vytváření respektu žáka k jeho rodné zemi, mateřštině a kulturním zvyklostem.

Jak se připravit na příchod nového žáka s OMJ?

Příchod nového dítěte s OMJ do školy je náročný nejen pro dítě samotné, ale také pro učitele a třídní kolektiv. Proto je dobré se na takovou situaci připravit. Pokud je to možné, zjistíme o dítěti co nejvíce informací a předem vytvoříme plán, jak budeme postupovat. Protože první dojem bývá pro dítě velmi důležitý, není dobré podcenit první kontakt s učitelem a seznámení dítěte s třídním kolektivem.

Jak mám jako třídní učitel postupovat při přijímání nového žáka do třídy?

1. Před příchodem dítěte se pokusíme s pomocí koordinátora zjistit o dítěti co nejvíce informací. Zajímají nás informace o zemi původu rodiny, o okolnostech, které rodinu přiměly k imigraci, jak dlouho v ČR pobývá a jak bylo dítě dosud vzděláváno. Je dobré zjistit informace o rodinných poměrech dítěte, jaký je jeho mateřský jazyk a jakou má znalost češtiny. Pokud to situace umožní, pokusíme se tedy navázat kontakt s rodiči dítěte. Rodiče nově příchozího dítěte nemusí mít dostatečnou znalost češtiny, a proto raději zajistíme k jednání tlumočnicka. Schůzku využijeme k jejich informování, rodiče totiž často neznají český vzdělávací systém, nemají informace o školním životě či neznají zvyklosti, které jsou pro rodiče většinové společnosti běžné. Z důvodu jazykové bariéry může dojít k nedostatečnému porozumění a nepřesné interpretaci informací. Tlumočení má v této chvíli zásadní význam pro zahájení dobré spolupráce s rodinou a můžeme tak předejít možným potížím v budoucnu.

2. Na příchod nového žáka s OMJ musíme připravit třídní kolektiv. Vytvoření příjemné atmosféry ve třídě je pro příchod nového žáka velice důležitý. Nejlépe v rámci třídnické hodiny můžeme žáky o nově příchozím informovat. Seznámíme je s jeho jménem, zemí původu a jeho mateřštinou, z jakých pochází kulturních podmínek a co s ním mají žáci společného. Se třídou může v tomto duchu pracovat také jiný školní specialista, pokud se na tom domluví s třídním učitelem.

Společně s žáky můžeme vytvořit plán, jak novému příchozímu začátek docházky usnadníme, jak ho podpoříme. Pokud má dítě nulovou znalost češtiny, můžeme mu s dětmi vytvořit pomůcky k porozumění, například obrázkové komunikační kartičky, plánek školy apod. Bude také nejspíš potřebovat ve třídě „průvodce“ nebo „patrona“, který mu bude alespoň z počátku „k ruce“.

Dohodneme se žáky pravidla, jak na nového žáka budeme mluvit a oslovovat ho, jak ho budeme společně podporovat. V rámci třídnických hodin či hodin k tomu vhodných můžeme také volit různé aktivity, které usnadní novému žákovi s OMJ začlenění do nového kolektivu, a žákům stávajícím umožní porozumět jeho složitě situaci. Můžeme k tomu využít pomoc koordinátora či jiného školního specialisty.

Jak postupuje koordinátor pro inkluzi žáků s OMJ při přijímání nového žáka?

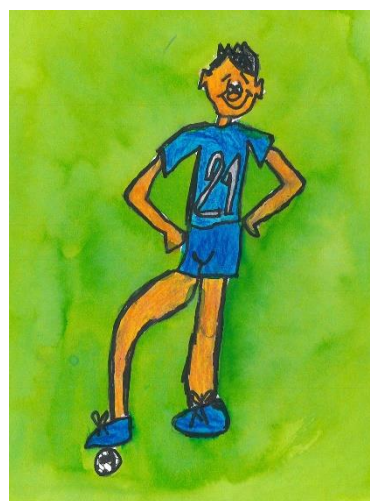
Koordinátor od počátku participuje na všech úrovních přijímání žáka, po dohodě s třídním učitelem či dalšími školními specialisty se aktivně tohoto přijímání také účastní. Podle situace a dohody informuje o příchodu nového žáka do školy také ostatní pedagogy a důležité zaměstnance školy (např. kuchařky v jídelně). Vysvětlí jim, že žák neovládá dostatečně češtinu a může v budoucnu potřebovat jejich pomoc. Koordinátor poskytne vyučujícím metodickou podporu, vysvětlí okolnosti vzdělávání žáka a podle potřeby bude s učiteli řešit případné komplikace spojené s jeho začleňováním do školního prostředí a vzdělávání.

Koordinátor diagnostikuje aktuální jazykovou úroveň žáka a podle toho mu ve škole zajistí výuku češtiny jako druhého jazyka, zajistí pomůcky a po dohodě s třídním učitelem vytvoří Plán jazykové podpory a podle potřeby Plán pedagogické podpory. V případě, že bylo žákovi pedagogicko-psychologickou poradnou vystaveno Doporučení ke vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, bude nejspíš vzděláván s podporou Individuálního vzdělávacího plánu. Tento IVP vytváří třídní učitel s metodickou podporou školního poradenského pracoviště a koordinátora pro inkluzi žáků s OMJ.

Koordinátor zajistí žákovi po jeho přijetí základní pomůcky, které mu usnadní komunikaci a orientaci ve škole. Dá mu například k dispozici informační tabulky, kde budou v jeho mateřském jazyce vysvětleny základní informace, např. jak se orientovat ve škole, školní řád, kontakty a tuto příručku.

Kde najdu další informace a odpovědi na otázky spojené se začleňováním žáků s OMJ?

V ČR od roku 2004 pracuje nevládní nezisková organizace, která podporuje cizince v rovném přístupu ke vzdělávání a pracovní integraci. Jmenuje se META a formou sociální služby pomáhá rodinám zorientovat se v českém vzdělávacím systému. Realizuje kurzy češtiny různých formátů, zaměření a úrovní. Pedagogickým pracovníkům poskytuje metodickou podporu a poradenství v oblasti vzdělávání a začleňování dětí a žáků s odlišným mateřským jazykem. Organizace META také navrhuje a prosazuje systémové změny, které reflektují potřeby škol a dětí s odlišným mateřským jazykem, a které rozvíjí jejich potenciál. Prostřednictvím aktivit pro veřejnost napomáhá porozumění mezi cizinci a většinovou společností.

Od roku 2009 spravuje META informační portál [Inkluzivní škola.cz](http://Inkluzivni.skola.cz), kde zveřejňuje informace a materiály pro pedagogy. Dlouhodobým cílem této organizace je zajistit plynulý integrační proces, během něhož se žákům, kteří pocházejí z odlišného jazykového a kulturního prostředí, dostává odpovídající podpory ukotvené v českém

vzdělávacím systému. Prostřednictvím aktivit pro veřejnost napomáhá META rozvoji otevřeného dialogu a porozumění mezi cizinci a většinovou společností.

Vzhledem k obrovskému informačnímu potenciálu a zkušenostem, ze kterých META vychází, doporučujeme pedagogům naší školy čerpat podrobnější informace a cílenou metodickou podporu právě ze stránek www.inkluzivniskola.cz. V kapitole „Užitečné odkazy“ jsou uvedeny další webové portály, na kterých je možné čerpat další informace.

Jak je žák s OMJ hodnocen za svoje školní výsledky?

Při hodnocení žáků s OMJ vycházíme z obecných pravidel, která určuje MŠMT svou vyhláškou. Tento přístup využíváme při hodnocení jakéhokoliv žáka. Vyhláška č. 48/2005 Sb., § 15 odst. 2 a 4: „Při hodnocení jsou výsledky vzdělávání žáka hodnoceny tak, aby byla zřejmá úroveň vzdělání žáka, které dosáhl zejména ve vztahu k očekávaným výstupům jednotlivých předmětů školního vzdělávacího programu, ke svým vzdělávacím a osobnostním předpokladům a věku. Klasifikace zahrnuje ohodnocení přístupu žáka ke vzdělávání i v souvislostech, které ovlivňují jeho výkon.“ U žáků s OMJ však musíme navíc zohlednit mnoho dalších okolností. Žáka vždy hodnotíme **individuálně**, věnujeme pozornost jeho individuálnímu pokroku. Znamka v případě žáka s OMJ musí vyjadřovat hodnocení jeho pokroku, ne reality. Proto žáky nemůžeme srovnávat. Ke stanovení cílů vzdělávání a k nastavení kritérií hodnocení (i když individuálních) je dobré se řídit Plánem jazykové podpory či Plánem pedagogické podpory. A nikdy nesmíme zapomínat na motivaci žáka! Ta je pro úspěšné zvládnutí nových či obtížných situací dítěte klíčová. Hodnocení žáka s OMJ na vysvědčení má svoje specifika. Obecně se doporučuje hodnotit pokroky ve všech klíčových předmětech právě kvůli podpoře motivace k učení a k překonávání překážek. Pokud je možné toto hodnocení vyjádřit známkou, nesmíme zapomínat na motivační složku známky. Pokud je vyjádření známkou pro učitele obtížné, můžeme žákovi vytvořit hodnocení slovní. V něm pak můžeme snadno popsat žákovy pokroky. Vycházíme při tom opět ideálně z PJP nebo PLPP. Jako krajní možnost lze uvést na vysvědčení „uvolněn“, to v případě, že nemáme žádné podklady k žákovu hodnocení. K tomuto řešení bychom přistoupili v případě, že žák skutečně neabsolvoval výuku kvůli své jazykové neznalosti a nemá smysl ho nechat ročník z jakýchkoliv důvodů opakovat. Může tak postoupit do dalšího ročníku. Hodnocení předmětu ČDJ není samostatně hodnocený předmět na vysvědčení, ale je součástí klasifikace předmětu český jazyk. Proto se učitel ČDJ společně s učitelem ČJ na hodnocení podílí společně.

Věříme, že všichni učitelé na naší škole sdílí společný cíl, chtějí žáky s OMJ podporovat a vytvořit jim dobré podmínky pro jejich začleňování do prostředí naší školy a tím i do prostředí většinové společnosti. Je jisté, že budou v tomto procesu vznikat situace, se kterými jsme se dosud na naší škole nesetkali, budeme nejspíš chybovat. I přesto se v naší škole snažíme vycházet vstříc každému dítěti, záleží nám na prosperitě každého žáka, včetně žáků s OMJ. Předpokládáme, že k tomu přispěje a alespoň částečně učitelům naší školy pomůže i tato příručka.

VI. DODATEK

V průběhu několika minulých let do naší školy nastoupila celá řada žáků, jejichž mateřtinou není čeština. Byli to nejen prvňáčci, ale také žáci prvního a druhého stupně. Proto jsme museli vytvořit funkční způsob, jak příchozí žáky s OMJ začlenit do nového prostředí a jak jim vytvořit podmínky pro zapojení do našeho vzdělávacího systému. Důležité je zmínit, že počet dětí s OMJ, kteří k nám do školy takto přišly, byl rok od roku vyšší.

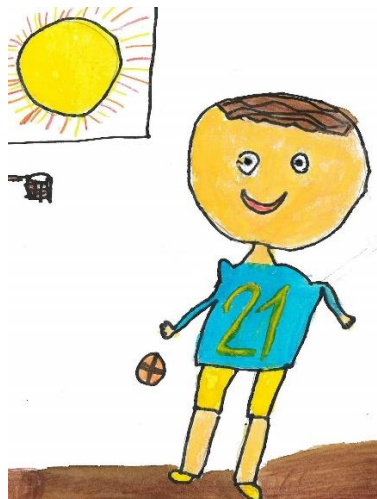
Pedagogové naší školy si velice dobře uvědomovali, že je potřeba poskytovat těmto dětem individuální přístup při vzdělávání a zohlednit jejich jazykové dovednosti. Zároveň se ale museli potýkat často s velmi nestandardními situacemi a s obtížemi s organizací výuky. Naší složitě situaci částečně pomohla legislativní úprava poskytování jazykové přípravy pro žáky cizince a žáky s odlišným mateřským jazykem. Proto jsme mohli ve škole vytvořit od září 2021 nový systém poskytování výuky českého jazyka a umožnit tak dětem osvojování češtiny v rámci vyučování.

Máme nyní ve škole žáky s OMJ, kterým se povedlo zapojit se celkem úspěšně do nového prostředí, našli si nové kamarády a cítí se v naší škole dobře. Víme ale, že pro jiné žáky byla a je jejich situace náročnější. Každý k nám přicházel z jiných podmínek, s jinými zkušenostmi.

Vše se ale změnilo v březnu 2022, kdy k nám do školy začali přicházet noví žáci spolu s uprchlickou krizí kvůli válce na Ukrajině. Proces zapojování nových žáků s OMJ jsme museli zjednodušit a urychlit. Do školy k nám nastoupily dvě ukrajinsky mluvící paní učitelky, které nám pomáhají s výukou češtiny jako druhého jazyka a jsou pro ukrajinské děti velkou oporou. Pokud u nás nově příchozí ukrajinští žáci budou po letních prázdninách pokračovat ve vzdělávání, budeme jim i nadále poskytovat jazykovou přípravu podle jejich potřeb.

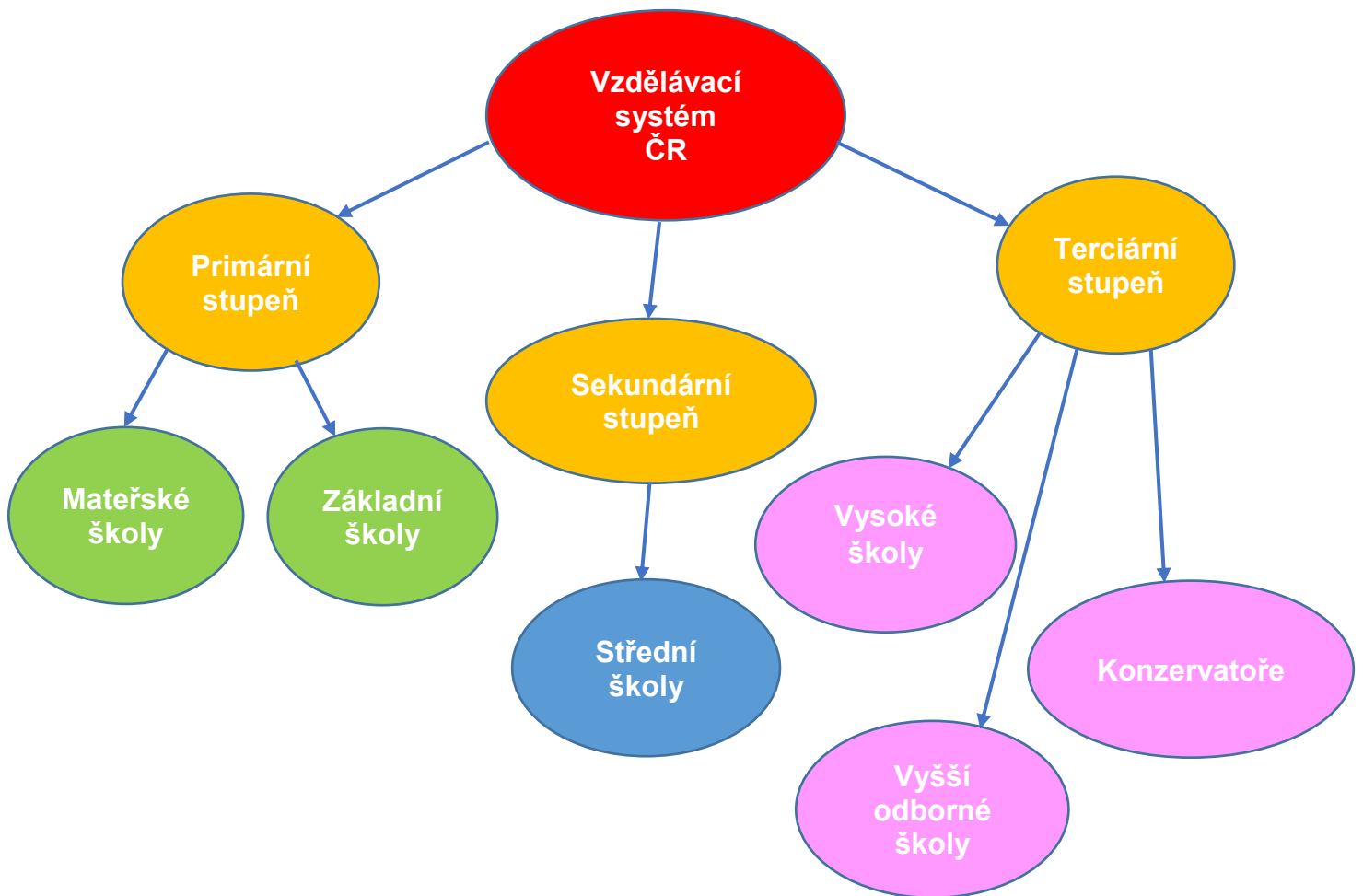
Aby bylo umožněno nově příchozím i stávajícím žákům s OMJ a jejich rodičům čerpat informace z příručky, připravili jsme také její verzi v anglickém jazyce.

Vzhledem k tomu, jak se mění svět kolem nás a mění se také podmínky pro vzdělávání v naší škole, je možné, že bude potřeba v budoucnu obsah příručky podle situace upravit.

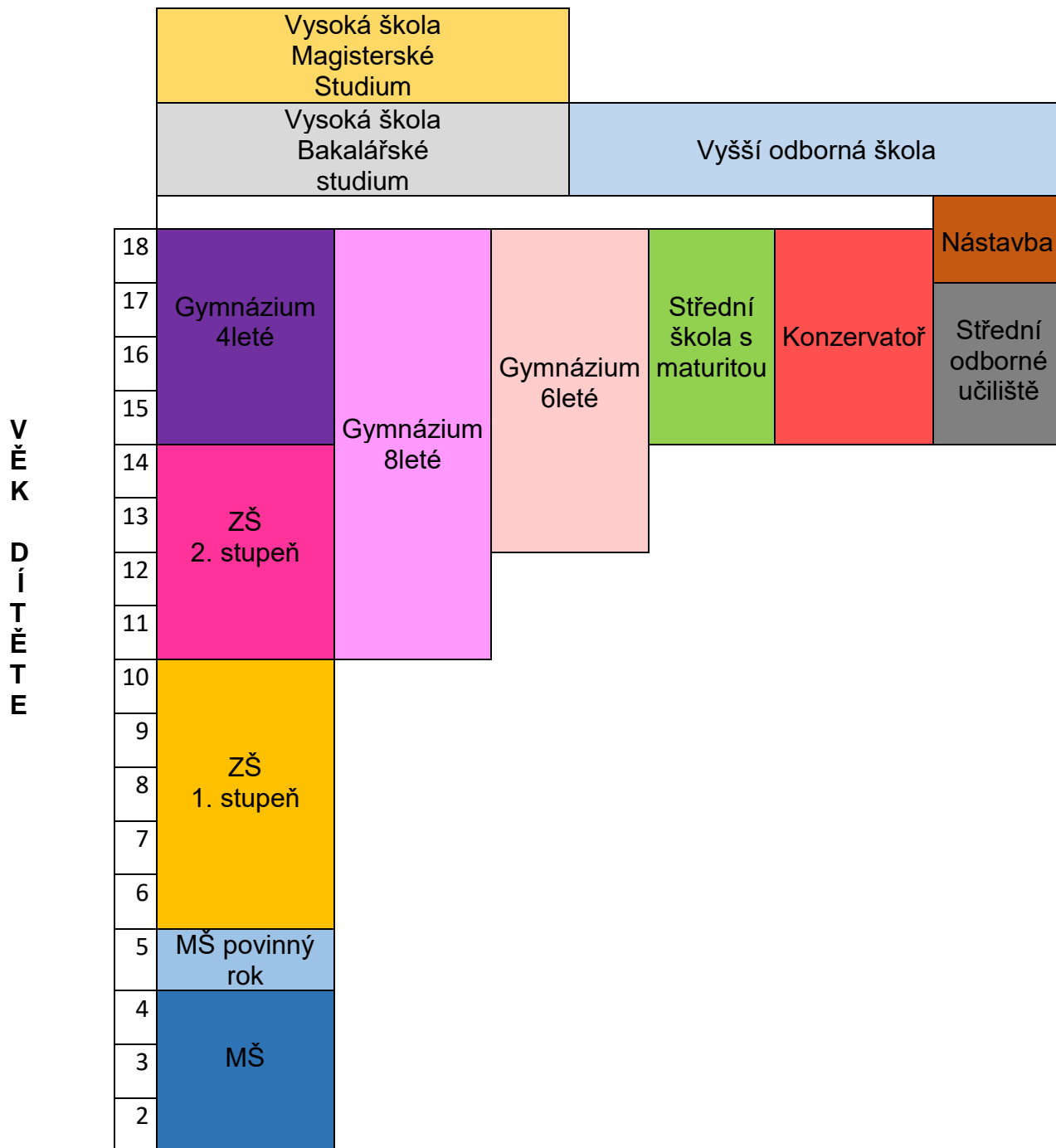

VII. SCHÉMATA, ROZCESTNÍKY

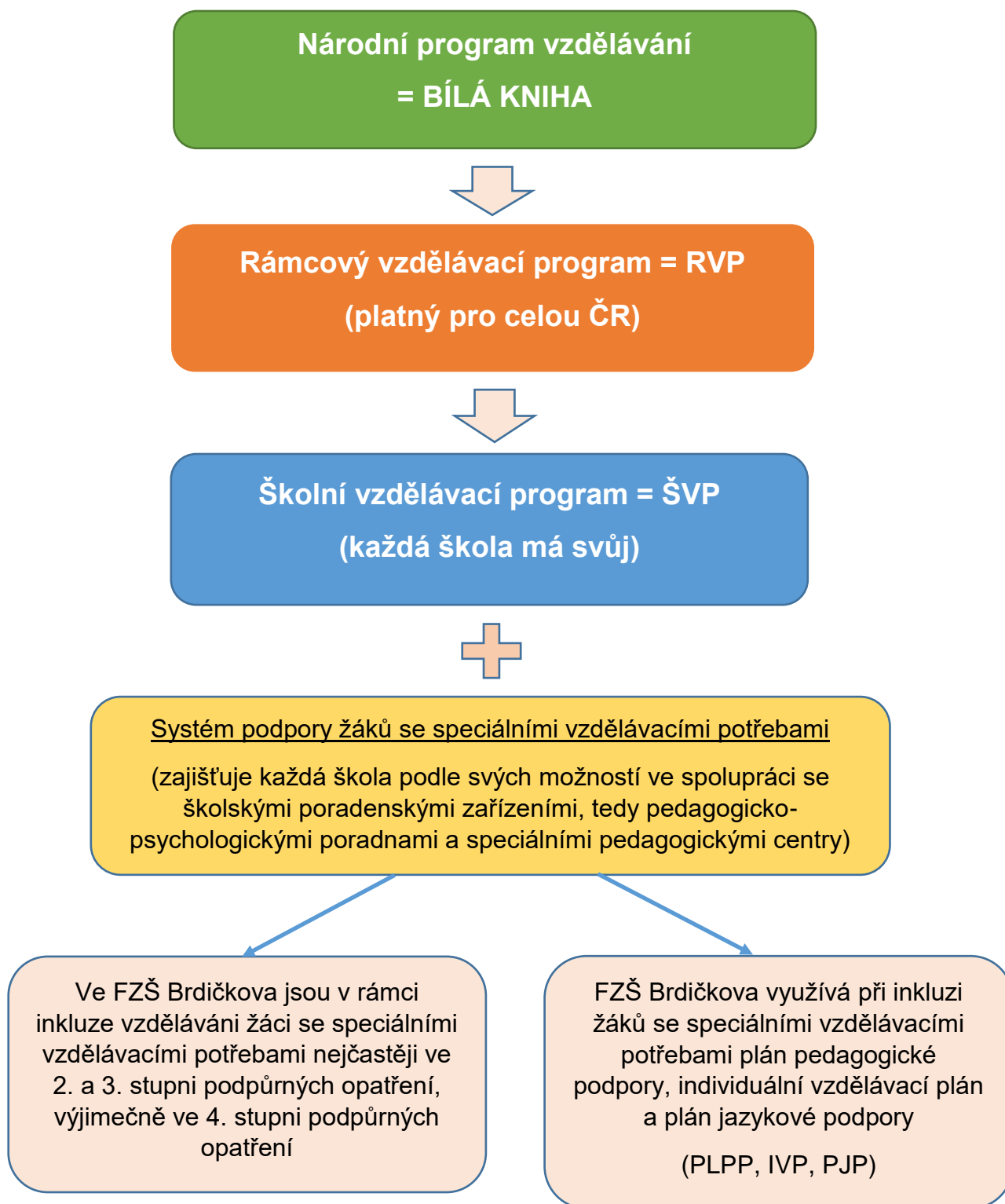
STRUKTURA VZDĚLÁVACÍHO SYSTÉMU ČESKÉ REPUBLIKY PODLE JEJÍCH STUPŇŮ PODLE JEHO ORGANIZACE

STRUKTURA VZDĚLÁVACÍHO SYSTÉMU ČESKÉ REPUBLIKY PODLE VĚKU DÍTĚTE

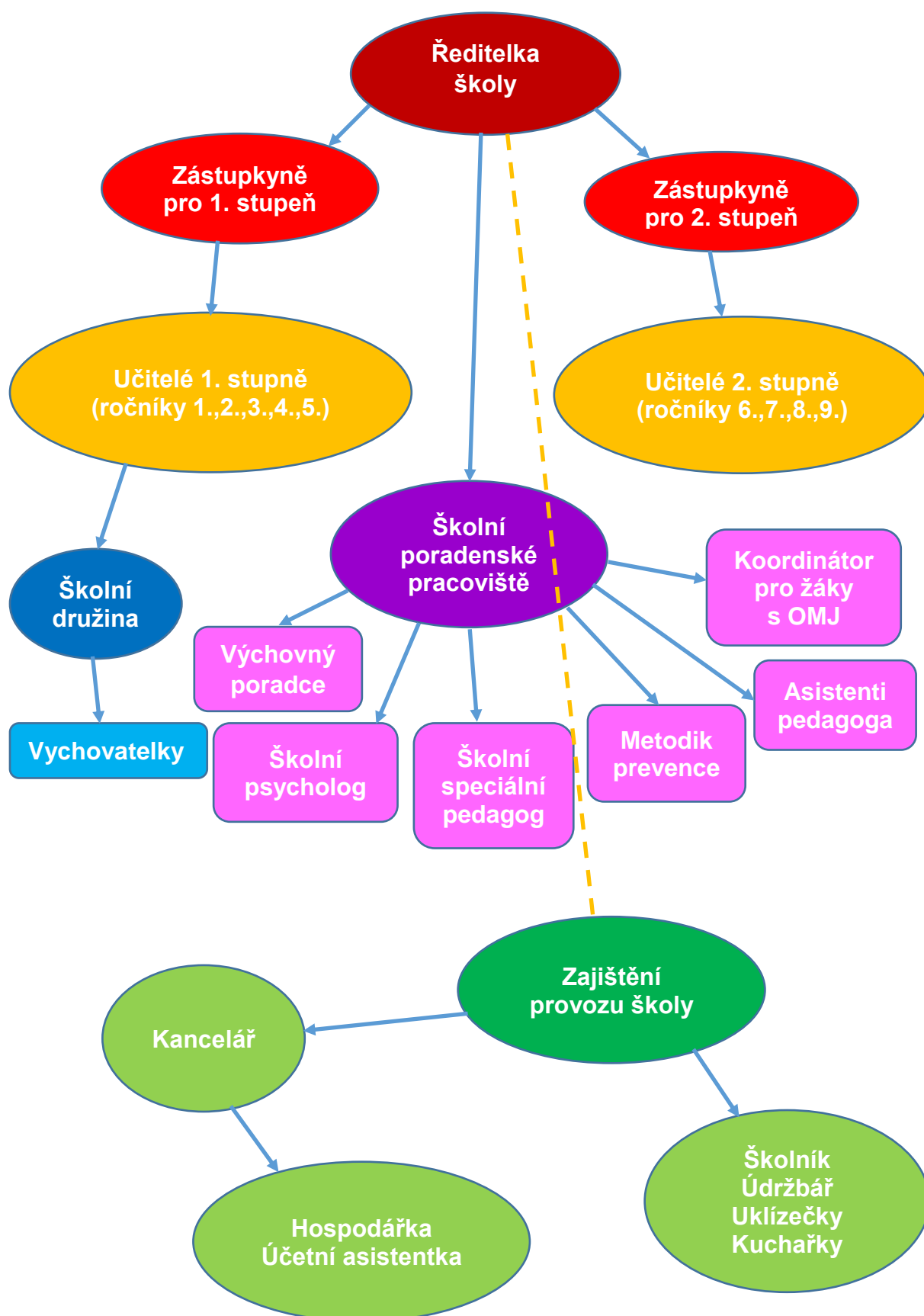
OBSAH VZDĚLÁVÁNÍ URČUJE V ČESKÉ REPUBLICE:

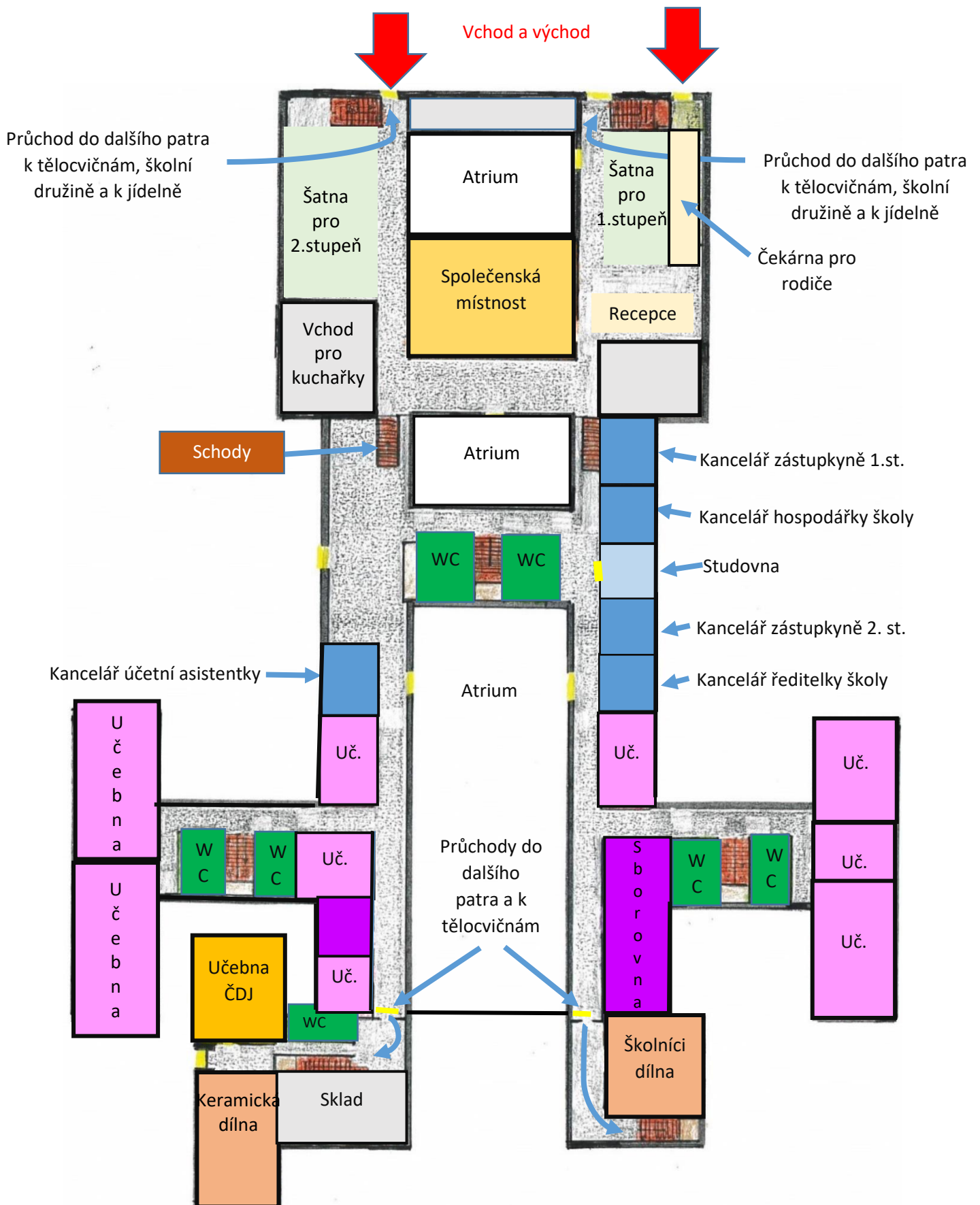
SYSTEM PODPORY ŽÁKŮ S OMJ VE FZŠ BRDIČKOVA OD 1. 9. 2021

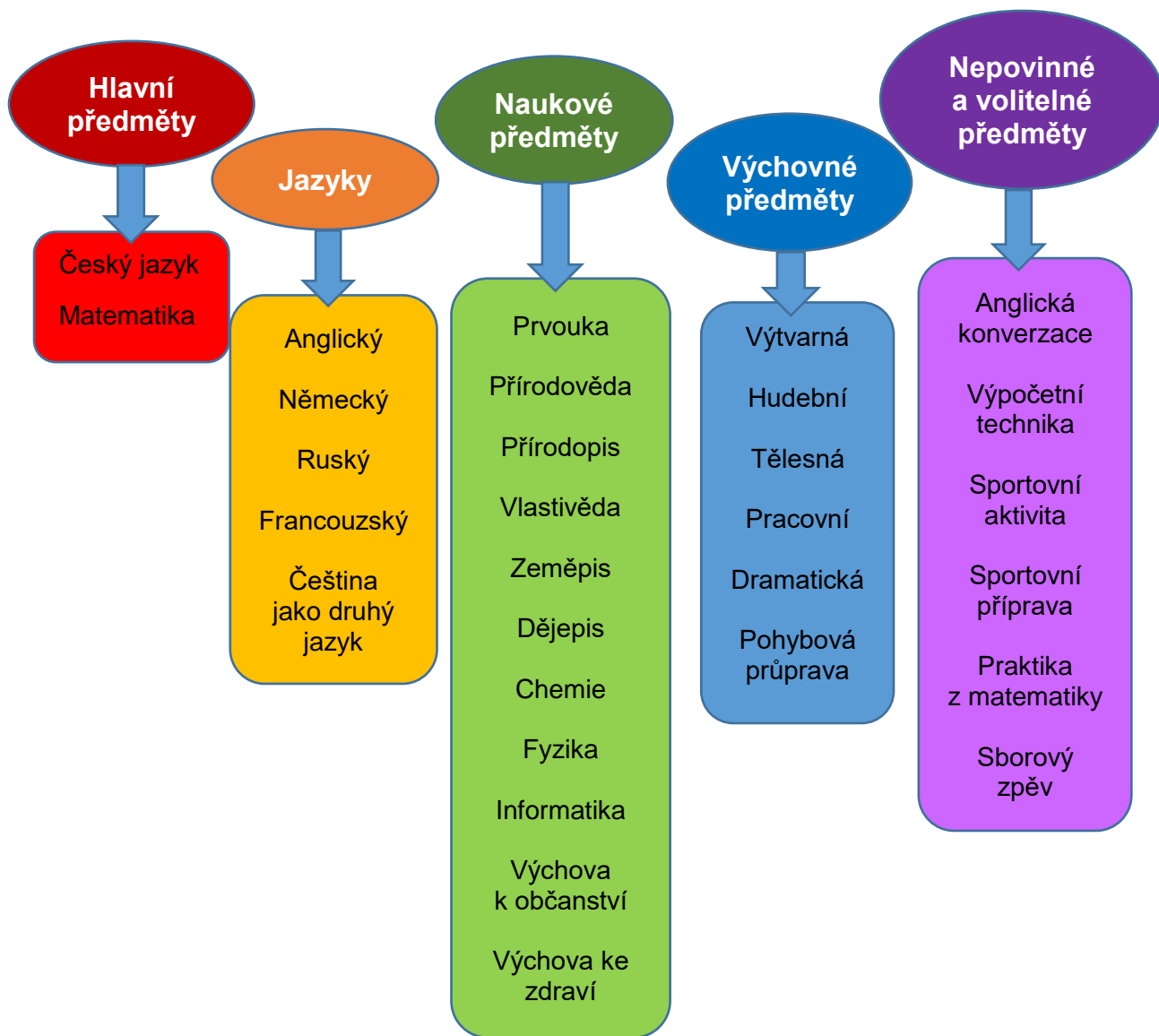
PERSONÁLNÍ STRUKTURA A ŘÍZENÍ FZŠ BRDIČKOVA

PLÁNEK ŠKOLY – PŘÍZEMÍ

PŘEHLED VYUČOVACÍCH PŘEDMĚTŮ

VIII. SEZNAM ZKRATEK A NĚKTERÝCH POJMŮ POUŽITÝCH V TEXTU

ČDJ – Čeština jako druhý jazyk

FZŠ – Fakultní základní škola

IVP – Individuální vzdělávací plán

Koordinátor začleňování žáků s OMJ – pedagog, který má na starosti zajištění
podmínek ke vzdělávání žáků s OMJ a jejich
jazykovou přípravu

MČ – Městská část

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

NPI ČR – Národní pedagogický institut ČR

NZJ – Nedostatečná znalost jazyka

OMJ – Odlišný mateřský jazyk

PJP – Plán jazykové podpory

PLPP – Plán pedagogické podpory

PPP – Pedagogicko-psychologická poradna

SPC – Speciálně pedagogické centrum

ŠPP – Školní poradenské pracoviště

ŠPZ – Školní poradenské zařízení

ŠZ – Školský zákon

TU – Třídní učitel (učitelka)

ŽK – Žákovská knížka

IX. UŽITEČNÉ ODKAZY

Integrační centrum Praha o.p.s.: www.icpraha.com

Praha Metropole všech: www.metropolevsech.eu

Společnost pro příležitosti mladých migrantů, Meta o.p.s.: www.meta-ops.eu

Integrace cizinců (Portál hlavního města Prahy): www.praha.eu

Centra na podporu integrace cizinců: www.integracnicentra.cz
(Centrum na podporu integrace cizinců – 5 poboček ve Středočeském kraji)

Centrum pro integraci cizinců, o. p. s.: www.cicops.cz/

Poradenství pro školy: www.inkluzivniskola.cz

Pedagogicko-psychologická poradna pro Prahu 5: www.oppp5.cz

Dětské krizové centrum: V Zápolí 1250/21, 141 00 Praha 4
tel: 241 480 511, 777 664 672

NONSTOP Linka důvěry: pevná linka: 241 484 149, mobil: 777 715 215
e-mail: problem@ditekriize.cz

Středisko výchovné péče Klíčov: Ambulantní oddělení Praha 5 – Weberova 1
tel.: 251 614 735, mobil: 774 212 820
email: ambulancepraha5@klicov.cz

Doučování českého jazyka pro cizince – Poláky:
www.adamek.cz/cestina-polsky/vyuka

Asistenční telefonická linka ve vietnamském a mongolském jazyce (Charita ČR):
www.charita.cz/jak-pomahame/doma/integrace-cizincu/infolinky-pro-cizince

Odbor Centra na podporu integrace cizinců SUZ MV: www.integracnicentra.cz

Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU): www.opu.cz/cs

Poradna pro občanství, občanská a lidská práva: www.poradna-prava.cz/cz

Sdružení pro integraci a migraci: www.migrace.com

Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra České Republiky: www.suz.cz

Národní pedagogický institut ČR – Portál podpory pedagogických pracovníků:
www.cizinci.npi.cz

Charita Česká republika: www.charita.cz/jak-pomahame/doma/integrace-cizincu

Diakonie Českobratrské církve evangelické: www.diakonie.cz

Člověk v tísni – vzdělávací program Varianty:
www.clovekvtisni.cz/co-delame/vzdelavaci-program-varianty

South East Asia – liaison (SEA-I): www.sea-l.cz/cs

InBáze – komunitní centrum: www.inbaze.cz

Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) Praha: www.czechia.iom.int

Multikulturní centrum Praha: www.mkc.cz

Poradna pro integraci: www.p-p-i.cz

X. PŘÍLOHY

Komunikační kartičky jsou určeny k základnímu dorozumění dětí a pedagogů s nedostatečnou znalostí českého jazyka hlavně ve škole. Kartičky je možné vytisknout, vystříhnout a zalaminovat. Dítě by mělo mít kartičky při ruce, aby je mohlo kdykoliv použít k usnadnění domluvy například ve speciální „kapsičce“ nebo proděravěné a zavěšené na kroužku či na šňůrce.

Podle potřeby máme v plánu rozšiřovat nejen jazykové mutace kartiček, ale také obrázky další slovní zásoby, které budou ke zlepšení komunikace užitečné.

V příloze naleznete komunikační kartičky v anglickém jazyce, v ukrajinském jazyce a univerzální, pouze s popisem v češtině, aby bylo možné doplnit podle potřeby libovolný popis v dalších cizích jazycích.

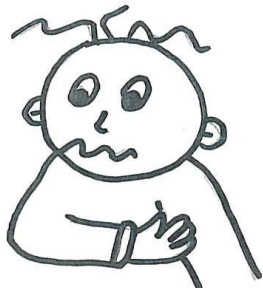
Pro doplnění slovní zásoby jsou součástí příloh také komunikační kartičky původně uveřejněné na webových stránkách www.inkluzivniskola.cz.

Doufáme, že komunikační kartičky budou pro žáky i učitele užitečnou pomůckou a budou jim ku prospěchu.

1. Komunikační kartičky v anglickém jazyce

<p>HOLD YOUR HANDS</p> <p>CHYTNÍ SE ZA RUCI</p>	<p>WELL DONE</p> <p>DOBŘE</p>	<p>(THAT'S) WRONG</p> <p>ŠPATNĚ</p>
<p>HOW ARE YOU?</p> <p>JAK SE MAŠ?</p>	<p>WHY?</p> <p>PROČ?</p>	<p>AGAIN</p> <p>ZNOVU</p>
<p>I NEED YOUR HELP</p> <p>POTŘEBUJI POMOČ</p>	<p>I DON'T UNDERSTAND (YOU)</p> <p>NEROZUMÍM</p>	<p>I DON'T KNOW</p> <p>NEVÍM</p>
<p>WAIT</p> <p>ČEKAT</p>	<p>WHEN? WHAT TIME?</p> <p>KDY?</p>	<p>WHO?</p> <p>KDO?</p>

BOLÍ MĚ...

MY... HURTS

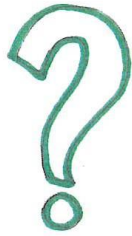
PROSÍM

PLEASE

DĚKUJI

THANK YOU

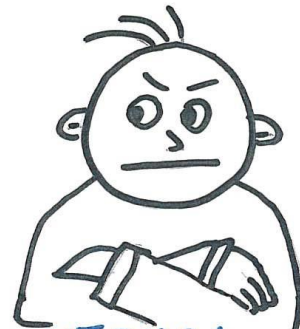
CO?

PARDON?

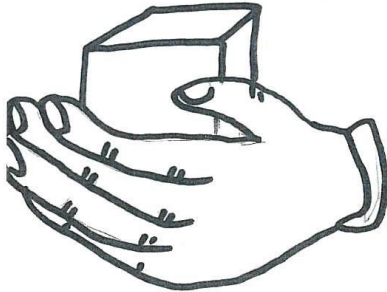
CHCI...

I WANT...

NECHCI

I DONT WANT

MA'M... I'VE GOT

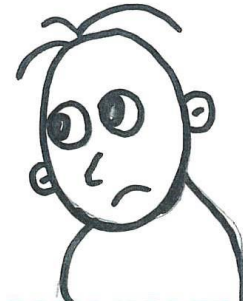
TAKE THIS

NEMÁM

I HAVEN'T GOT...

CLEAN... UP

PROMIŇ

I'M SORRY

VEZMI SI

UKLIĎ

COME...

POJĎ

CO SE STALO?

MAĀM RADOST

ZLOBIĀM SE

STOP (IT)!

PŘESTAŇ!

EAT

JĀST

I'M TIRED

JSEM UNAVENÝ

I'M SCARED!

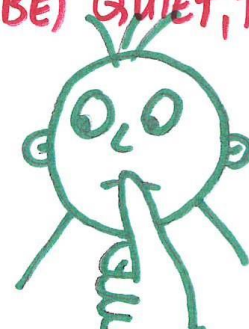
BOJĀM SE!

I NEED TO GO TO THE TOILET.

POTŘEBUJI NA WC.

(BE) QUIET, PLEASE

TĀCHO

2. Komunikační kartičky v ukrajinském jazyce

<p>Триматися за руки</p> <p>CHYTI SE ZA RUCI</p>	 <p>ДОБРЕ</p> <p>DOBŘE</p>	 <p>ПОГАНО</p> <p>ŠPATNĚ</p>
 <p>ЯК СЕ МА'ЄШ ?</p> <p>мені потрібна допомога</p> <p>POTŘEBUJI POMOČ</p>	 <p>ЧОМУ ?</p> <p>PROČ ?</p>	 <p>ЗНОВУ</p> <p>ZNOVU</p>
 <p>ПОТРЕБУЮ ПОМОЦ</p>	 <p>НЕ РОЗУМІЮ</p> <p>NEROZUMI'M</p>	 <p>НЕ ЗНАЮ</p> <p>NEVI'M</p>
 <p>чекати</p> <p>ČEKAT</p>	 <p>КОЛИ ?</p> <p>KDY ?</p>	 <p>ХТО ?</p> <p>KDO ?</p>

BOLÍ MĚ

мені боляче

PROSÍM

Будь ласка

DĚKUJI

ДЯКУЮ

CO?

що?

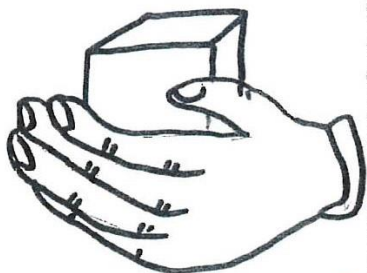
CHCI

хочу

NECHCI

я не хочу

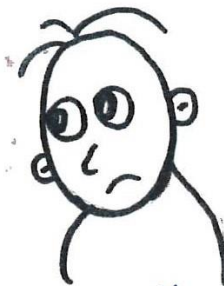
MÁM

маю

NEMÁM

у мене немає

PROMÍŇ

вибачте

VEZMI SI

брати

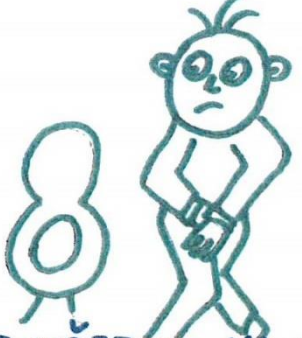

UKLIĎ

прибирання!

ходи сюди!

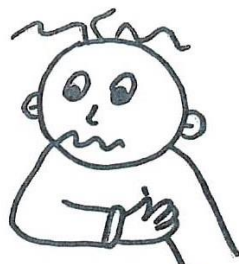

POJĎ SEM!

 <p>CO SE STALO? що сталося?</p>	<p>Я щасливий</p> <p>MA'M RADOST</p>	 <p>ZLOBI'M SE я злий</p>
 <p>PRESTAŇ! престань!</p>	 <p>JIST їсти</p>	 <p>JSEM UNAVENÝ я стомився</p>
 <p>BOJIM SE! боюся!</p>	 <p>POTREBUJI NA WC мені треба в туалет</p>	 <p>TICHO тиша!</p>

3. Komunikační kartičky univerzální – popisek jen v češtině

		
CHYTNÍ SE ZA RUCE	DOBŘE	ŠPATNĚ
		
JAK SE MA'Š?	PROČ?	ZNOVU
		
POTŘEBUJI POMOC	NEROZUMÍM	NEVÍM
		
ČEKAT	KDY?	KDO?

BOLÍ MĚ

PROSÍM

DĚKUJI

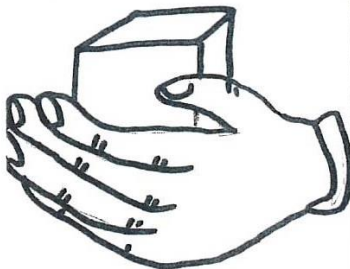
CO?

CHCI

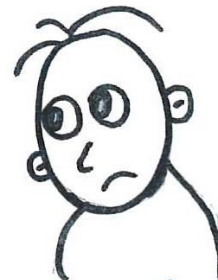
NECHCI

MA'M

NEMA'M

PROMIŇ

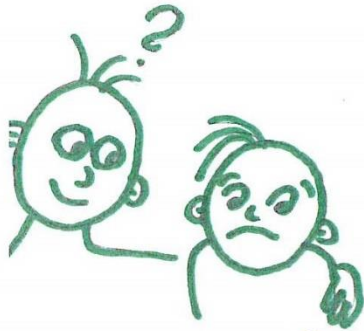
VEZMI SI

UKLIĎ

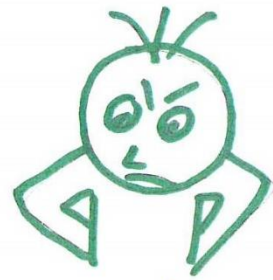
POJĎ

CO SE STALO?

MA'M RADOST

ZLOBÍ'M SE

PŘESTAŇ!

JÍST

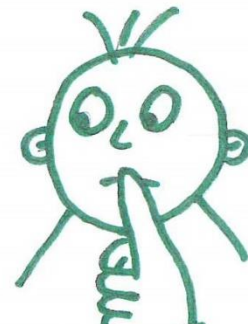
JSEM UNAVENÝ

BOJÍ'M SE!

POTŘEBUJI NA WC

TICHO

4. Komunikační kartičky z www.inkluzivniskola.cz

**KOMUNIKAČNÍ
KARTIČKY**

...META*^v

Ahoj.

Čau.

A girl with a backpack waves. A boy waves.

Jak se to
řekne
česky?

Co to znamená?

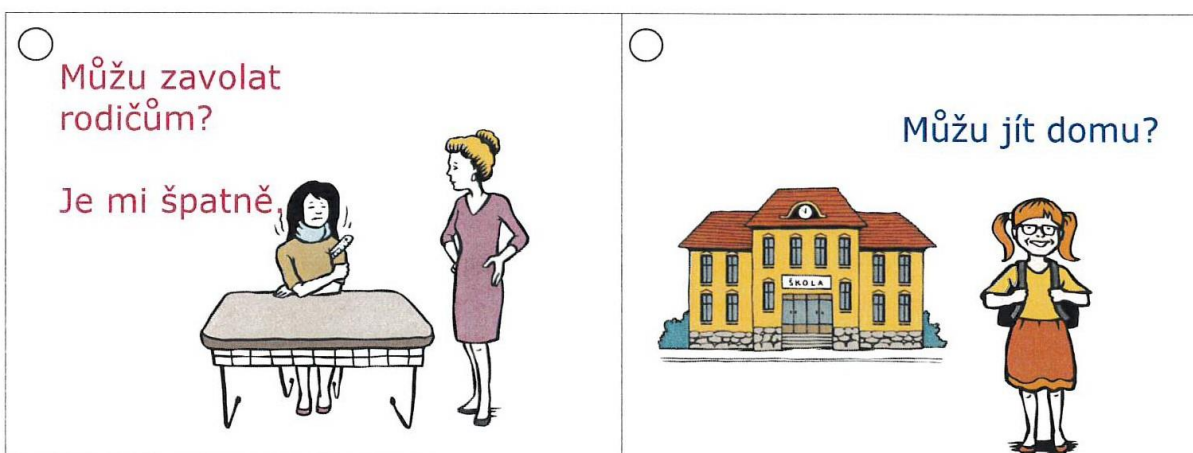
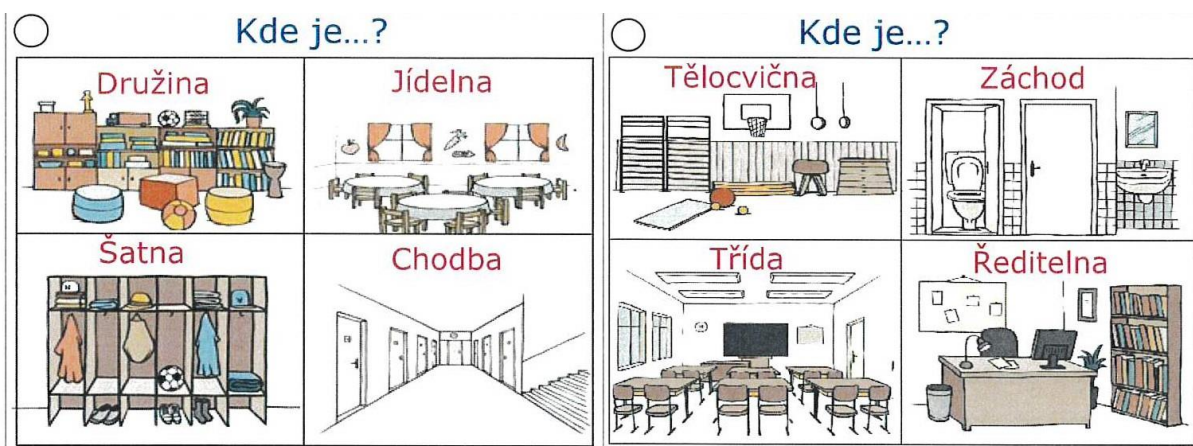
A boy at a desk asks a question with a Czech flag icon. A girl sits at a desk with an open book, looking confused with question marks in her thought bubble.

Piš na
tabuli.

Kde je pan
učitel?

Kde je paní
učitelka?

A teacher points to a blackboard that says 'Piš na tabuli.'. A student stands in the middle, with thought bubbles showing a male teacher and a female teacher.

○ Kolik ti je let?

○ Co se děje?
Nevím, co mám dělat.

○ Můžu na záchod?

○ Můžu si půjčit tužku?
Ano.

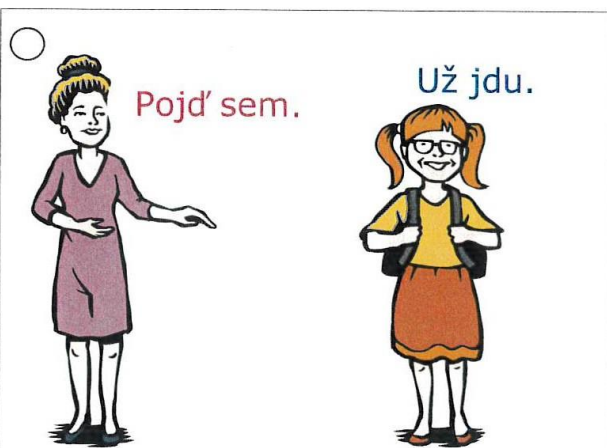
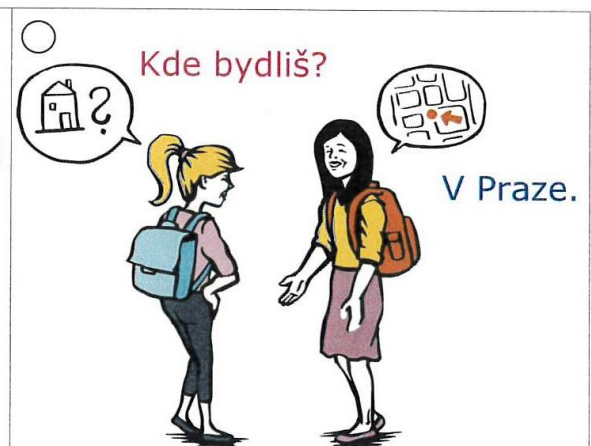

○ Můžu si půjčit slovník?
Ano.

○ Kam mám jít?

Ahoj.

Ahoj.

Já jsem
Eva.
A ty?

Já jsem
Dana.

Děkuji.

Prosím.

Příručka pro začleňování žáků s odlišným mateřským jazykem ve FZŠ Brdičkova

Autoři: Mgr. Jana Kycltová, PhDr. Iva Stefanová, Mgr. Margita Danková

Obsahová korektura: Projektový tým KA02

Jazyková korektura: Mgr. Lenka Levá

Překlad do anglického jazyka: Mgr. Šárka Kubánková

Grafická úprava: Mgr. Jana Kycltová

Ilustrace: žáci 1. stupně FZŠ Brdičkova

Vzniklo za podpory ESF pro potřeby FZŠ Brdičkova.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

